

69. Tiistaina 7 päivänä kesäkuuta 1988

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi työsopimuslain ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta 1841

Hallituksen esitys n:o 19

Lakialoitteet n:ot 17, 97, 116 ja 132/1987 vp.

Toivomusaloite n:o 1002/1987 vp.

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3

Suuren valiokunnan mietintö n:o 65

2) Ehdotukset laiksi kauppakaaren 10 luvun muuttamisesta, laiksi elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine ja laiksi merilain 215 §:n muuttamisesta 1845

Hallituksen esitys n:o 1

Lakivaliokunnan mietintö n:o 8

Suuren valiokunnan mietintö n:o 70

3) Ehdotus laiksi Sveitsin kanssa tehdyn sveitsiläisten juustojen tuontia koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä 1846

Hallituksen esitys n:o 38

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9

Suuren valiokunnan mietintö n:o 71

4) Ehdotus laiksi oikeudesta luovuttaa valtion maaomaisuutta ja tuloatuottavia oikeuksia annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 17

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 25

Suuren valiokunnan mietintö n:o 72

5) Ehdotus laiksi Valtion tietokonekeskuksesta 1847

Hallituksen esitys n:o 23

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26

Suuren valiokunnan mietintö n:o 73

Siv. 6) Ehdotus laiksi Valtion painatuskeskuksesta 1847

Hallituksen esitys n:o 22

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29

Suuren valiokunnan mietintö n:o 74

7) Ehdotus laiksi Valtion ravitsemis-keskuksesta „

Hallituksen esitys n:o 31

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30

Suuren valiokunnan mietintö n:o 75

8) Ehdotus laiksi ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 33

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7

Suuren valiokunnan mietintö n:o 76

9) Ehdotus laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 3 a §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 21

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 9

Suuren valiokunnan mietintö n:o 77

10) Ehdotus laiksi sairausvakuutuslain 54 §:n muuttamisesta 1848

Hallituksen esitys n:o 63

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 10

Suuren valiokunnan mietintö n:o 78

Ainoa käsittely:

11) Ehdotus lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1988 tulo- ja menoarvioon „

Siv.

	Siv.		Siv.
Hallituksen esitys n:o 43		Esitellään:	
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28		19) Hallituksen esitys n:o 64 yhdistys-	
12) Valtioneuvoston päätös 28 päivä-		laiksi sekä eräksi siihen liittyviksi	
tä huhtikuuta 1988 tupakkatuotteista		laeiksi	1888
suoritettavasta lisäverosta	1866	20) Hallituksen esitys n:o 65 lääninoi-	
Sanottu päätös (VNP n:o 7)		keuksien muodostamista alueelliseksi hal-	
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33		lintuotuomioistuimiksi koskevaksi lain-	
13) Valtioneuvoston päätös 28 päivä-		säädännöksi	„
tä huhtikuuta 1988 raakasokerin tul-		21) Hallituksen esitys n:o 66 rikoslain-	
lista	1872	säädännön kokonaisuudistuksen ensim-	
Sanottu päätös (VNP n:o 8)		mäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja	
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34		eräiden muiden lakien muutoksiksi	„
14) Asetus 6 päivästä toukokuuta 1988		22) Hallituksen esitys n:o 74 laiksi	
Romanian kanssa tehdyn pitkäaikaisen		maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n	
kauppasopimuksen 12 artiklan soveltami-		muuttamisesta	„
sesta	1873		
Mainittu asetus (A n:o 6)		Pöydällepanoa varten esi-	
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 12		tellään:	
Ensimmäinen käsittely:		23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö	
15) Ehdotukset laiksi valtioneuvoston		n:o 32 hallituksen esityksen johdosta	
tarkastajain oikeudesta tarkastaa eräitä val-		laiksi Posti- ja telelaitoksesta (HE	
tion tukitoimia ja valtioneuvoston tarkas-		n:o 36)	„
tustoiminnan kehittämistä tarkoittaviksi			
laeiksi	„	Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies	
Hallituksen esitys n:o 34		Hetmäki-Olander.	
Lakialoite n:o 37/1987 vp.			
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31		Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi	
16) Ehdotus laiksi vapaakuntakokei-		edustajat E. Aho, Björkstrand, Bärlund, Fred,	
lusta	1875	Ikonen, Jääskeläinen, Knuuttila, Kuuskoski-	
Hallituksen esitys n:o 54		Vikatmaa, Laitinen, Laurila, Liikanen, Melin,	
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7		Moilanen, Pokka, Pystynen, Rantanen, Saa-	
17) Ehdotukset laiksi peruskoululain		punki, Saarinen, Sarapää, Siitonen, Sorsa ja	
56 a ja 57 §:n sekä laiksi lukiolain 30 a ja		Wasz-Höckert.	
31 §:n muuttamisesta	1887		
Hallituksen esitykset n:o 8 ja 70		Ilmoitusasiat:	
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9		Lomanpyynnöt	
18) Ehdotus laiksi Eläinlääketieteelli-		Vapautusta edusksuntatyöstä saavat tästä	
sestä korkeakoulusta	„	päivästä sairauden vuoksi ed. Björkstrand, vir-	
Hallituksen esitys n:o 60		katehtävien takia edustajat Bärlund, Liikanen	
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10		ja Sorsa sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat	
		Ikonen, Jääskeläinen, Knuuttila, Kuuskoski-	
		Vikatmaa, Laitinen, Pokka, Pystynen, Saapun-	
		ki ja Sarapää, kuluvan kesäkuun 9 päivään yk-	
		sityisasioiden takia ed. Siitonen sekä 10 päi-	

vään sairauden takia ed. Saarinen ja yksityisasioiden vuoksi edustajat Laurila, Melin, Moilanen ja Rantanen.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:o 263, 264, 276, 279 ja 282. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kortesalmi: Arvoisa puhemies! Ilmoitan suuren valiokunnan jäsenille, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13, tavallinen aika.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi työsopimuslain ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävät hallituksen esitys n:o 19 sekä lakialoitteet n:ot 17, 97, 116 ja 132/1987 vp., joita on valmistelevasti käsitelty sosiaalivaliokunnan mietinnössä n:o 3 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 65, esitellään kolmanteen käsittelyyn sekä ainoaan käsittelyyn samassa yhteydessä käsitelty toivomusaloite n:o 1002/1987 vp.

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta. Keskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi viime perjantaina pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa on ed. Kankaanniemi ed. Hautalan kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä toinen lakiehdotus hylättäisiin. Ed. Soininvaara ed. Paloheimon kannattamana on ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät molemmat lakiehdotukset hylättäisiin.

Lisäksi on ed. P. Leppänen ed. Stenius-Kaukosen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Työsopimuslakiin jää mahdollisuus työnantajalle yksipuolisesti muuttaa kokoaikainen työsuhde osa-aikaiseksi. Eduskunta toteaa työttömän, joka ottaa osa-aikatyön vastaan, saavan silti työttömyysturvan päivärahan osittaisena, kun sen sijaan kokoaikatyötä tekevä, jonka työnantaja siirtää yksipuolisesti osa-aikaiseksi, ei saa vastaavaa osittaista korvausta, ja edellyttää hallituksen pikaisesti selvittävän mahdollisuuden poistaa tämän eriarvoisuuden korjaamalla työttömyysturvaetuuksien saantiehtoja ja tuovan sitä koskevan lakiesityksen eduskuntaan."

Sen varalta, että lakiehdotukset hyväksytään, on ed. Kankaanniemi ed. Hautalan kannattamana tehnyt seuraavat neljä perustelua koskevaa ehdotusta:

1) Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uudistuksen vaikutuksia kansantalouteen, työllisyyskehitykseen, erilaisten yritysten toimintaedellytysten kehittymiseen ja yrityksissä tapahtuvaan yhteistoimintaan sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin kielteisten vaikutusten korjaamiseksi."

2) "Eduskunta edellyttää, että hallitus kii-rehtii osa-aikatyötä tekevien henkilöiden sosiaaliturvan kehittämistä."

3) Eduskunta edellyttää, että yhteiskunta edelleen vastaa kansalaisten ammatillisesta perus-, jatko-, täydennys- ja uudelleen-koulutuksesta siten, että yritysten koulutusvastuu rajoittuu niiden omista tarpeista lähtevään koulutukseen, jossa ne voivat tukeutua koko maan kattavaan ja joustavasti järjestettävissä olevaan työllisyys- ja ammattikurssitoimintaan."

4) Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla estetään irtisanomismenettelylain, työsopimuslain ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain mukaisten korvaus- ja hyvityssäännösten sisältämien seuraamusten kasaantuminen yleisesti hyväksytyjen oikeusperiaatteiden vastaisesti."

Ed. Väistö ed. Koistisen kannattamana on ehdottanut, että

1) perustelujen väliotsikon "Laki yhteistoiminnasta yrityksissä" jälkeen olevan 6 §:n kohdalle lisättäisiin uusi näin kuuluva kolmas kappale: "Kone- ja laitehankintoja koskevan ns. yhteistoimintalain 6 §:n 2 kohdan osalta eduskunta katsoo, että säännöksen edellyttämä määräaikaan ja määrämuotoon sidottu neuvot-

teluvelvollisuus ei koske koneiden ja laitteiden hankintapäätöksiä; ne yritys voi tehdä ilman, että käydään yhteistoimintaneuvotteluja. Neuvottelut tulee käydä ennen investointipäätöksiä johtuvien henkilöstövaikutusten toteuttamista.”;

2) saman väliotsikon jälkeen olevan 6 §:n kohdalla perustelutekstin ensimmäisen kappaleen sijasta lausuttaisiin: ”Yhteistoimintalain 6 §:n 1 kohdan mukaan kuuluvat yhteistoiminnan piiriin henkilöstön asemaan vaikuttavat olennaiset muutokset työtehtävissä, työmenetelmissä, töiden järjestelyissä ja siirrot tehtävistä toiseen. Yhteistoimintalain 6 §:n 1 kohdan sisältö määritetty pitkälle 8 §:n 2 momentin pohjalta, joten säännöksiä on luettava verrattuna toisiinsa. Lakitekstin ja hallituksen esityksen perustelujen tulkinnanvaraisuudesta johtuen on tarpeen korostaa, että 6 §:n 1 kohdan tarkoittamissa asioissa on noudatettava määrämuotoista ja määräaikaan sidottua neuvottelumenettelyä vain henkilöstövaikutusten (osa-aikaistamiset, lomauttamiset ja irtisanomiset) osalta. Jollei henkilöstövaikutuksista ole kysymys, neuvotteluvelvollisuus on nykyisen lain mukainen.”; sekä

3) perusteluissa lausuttaisiin: ”Hyväksyessään lakiehdotukset eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin yhteiskunnan koulutusvelvollisuuden laajentamiseksi nykyisestäään työttömien ja työttömyysuhan alla olevien kohdalla, jotta yritykset saisivat palvelukseensa entistä paremmin tarpeisiinsa sopivaa koulutettua työvoimaa, sekä että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla yhteiskunnan toimesta parannetaan vaikeuksissa olevien yritysten toimintamahdollisuuksia koulutusta lisäämällä.”

Ed. Stenius-Kaukonen ed. P. Leppäsen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle pikaisesti esityksen työsuhteen jatkuvuuden turvaamisesta siten, että työsuhteen katkeamattomuuden periaate laittomissa irtisanomistapauksissa hyväksyttäisiin.”

Ed. Koistinen ed. Anttilan kannattamana on ehdottanut, että

1) perustelujen väliotsikon ”Työsopimuslaki” jälkeen olevan 37 a §:n kohdalle lisättäisiin uusi näin kuuluva viides kappale: ”Työsopimuslain 37 a §:n 1 momentin tulkintaa varten ja tarpeettomien oikeudenkäyntien välttämiseksi eduskunta toteaa, että tarkoitus ei ole ollut taloudellisten ja tuotannollisten irtisanomisperusteiden kohdalla heikentää työntekijöiden irtisa-

nomissuojaa nykyisestäään. Irtisanominen voi tapahtua vastaisuudessa nykyisen oikeuskäytännön periaatteiden mukaisesti ainoastaan erityisen painavasta syystä. Työlainsäädännössä uusilla ilmaisuilla ’vähäistä suuremmassa määrin’ ja ’muutoin kuin tilapäisesti’ ei ole tarkoitettu poikettavan olemassa olevasta oikeuskäytännöstä työntekijän vahingoksi.”;

2) yleisperustelujen väliotsikon ”Liikkeen luovutus ja sulautuminen” jälkeen olevan perustelutekstin kahden viimeisen virkkeen sijasta lausuttaisiin: ”Yhteistoimintalaissa käytetyllä ilmaisulla ’sulautumisen tapahduttua’ tarkoitetaan sitä ajankohtaa, jolloin sulautuminen tulee voimaan. Osakeyhtiön ja osuuskunnan kohdalla sulautuminen tulee voimaan kaupparekisteriin tehtävällä merkinnällä. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön kohdalla sulautuminen tulee voimaan sulautumissopimuksessa mainitulla hetkellä taikka, jollei tällaista ole määrätty, sulautuminen tulee voimaan, kun omaisuus siirtyy vastaanottavalle yhtiölle.”; sekä

3) perustelujen väliotsikon ”Laki yhteistoiminnasta yrityksissä” jälkeen olevan 7 b §:n kohdalla perustelutekstin sijasta lausuttaisiin: Työvoimaviranomaisella on velvollisuus saatuaan tiedon neuvotteluesityksestä ryhtyä toimenpiteisiin sen selvittämiseksi, millaista koulutusta voidaan työntekijöille järjestää yhteiskunnan tuella tai kustannuksella. Työvoimaviranomaisella on velvollisuus informoida yrittäjä näistä mahdollisuuksista. Samalla työvoimaviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin uusien työpaikkojen saamiseksi työntekijöille mahdollisen irtisanomisen varalta. Tavoitteena on, että neuvotteluesityksen tultua työvoimaviranomaisen tietoon on mahdollisuus synnyttää nykyistä parempi vuorovaikutussuhde työnantajan ja työvoimaviranomaisen välillä.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin on äänestettävä lakiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Kummastakin lakiehdotuksesta äänestetään erikseen.

Samalla ilmoitan, että kummankin lakiehdotuksen osalta pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

Äänestykset ja päätökset:

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt päätetään ensimmäisestä lakiehdotuksesta.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, R. Aho, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Ala-Kapee, Alaranta, Alho, Alm-gren, Andersson, Antvuori, Apukka, Astala, Backman, Björklund, Donner, Dromberg, Elo, Fred, Gustafsson, Hacklin, Halonen, Hautala, Heikkinen, Helle, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen-Leppänen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Ikkala, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jokinen, Jokiniemi, Jouppila, Juhantalo, Jurva, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Jäätteenmäki, Kalliomäki, Kanerva, Kankaanniemi, Karkinen, Kauppinen, Kekkonen, Kemppainen, Kietäväinen, Kohijoki, Koistinen, Kokko, Korkia-Aho, Kortesalmi, Kärhä, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, P. Lahtinen, Laine, Lamminen, Lapiolahti, Lax, P. Leppänen, U. Leppänen, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Luttinen, Löyttyjärvi, Maijala, Malm, Mattila, Metsämäki, Miettinen, Myller, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Männistö, Mönkä-re, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nyman, Ollila, Paakkinen, Paasilinna, Paasio, Paavilainen, Pekkarinen, Pelttari, Perho, Pesola, Pietikäinen, Piipari, Pohjanoksa, Pohjola, Puhakka, Puisto, Puolanne, Puska, Rajamäki, Ranta, Rauramo, Rehn, Renko, Renlund, Riijijärvi, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Ryyänen, Röntynen, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savela, Savolainen, Seppänen, Sillan-pää, Siuruainen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Suominen, Säilynoja, Särkijärvi, Taina, Taxell, Tenhiälä, Tennilä, Tiuri, Turunen, Tykkyläi-nen, Törnqvist, Uitto, Uosukainen, Urpilainen, Wahlström, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Vennamo, Westerlund, Vihriälä, Viinanen, Virolainen, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki, Väistö, Väyrynen ja Zyskiewicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Anttila, Haavisto, Nieminen, Paloheimo, Pulliainen, Saari, Soininvaara ja Tähkämaa.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edusta-jat:

E. Aho, Björkstrand, Bärlund, Hetemäki-Olander, Ikonen, Jääskeläinen, Knuuttila,

Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Laitinen, Laurila, Lehtosaari, Liikanen, Melin, Moila-nen, Pesälä, Pokka, Pystynen, Rantanen, Saa-punki, Saarinen, Sarapää, Siitonen, Sorsa, Wasz-Höckert, Viljanen ja Väänänen.

Ensimmäinen varapuhemies: Ää-nestyksessä on annettu 164 jaa- ja 8 ei-ääntä; poissa 27. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt päätetään toisesta lakiehdotuksesta.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, R. Aho, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Ala-Kapee, Alaranta, Alho, An-dersson, Antvuori, Apukka, Astala, Backman, Björklund, Donner, Dromberg, Elo, Gustafs-son, Hacklin, Halonen, Heikkinen, Helle, Hie-tala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen-Leppänen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläi-nen, Ikkala, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaa-ri, Jansson, Joenpalo, Jokinen, Jokiniemi, Jouppila, Juhantalo, Jurva, Järvenpää, Järvi-salo-Kanerva, Jäätteenmäki, Kalliomäki, Ka-nerva, Karkinen, Kauppinen, Kekkonen, Kemppainen, Kietäväinen, Kohijoki, Koistinen, Kokko, Korkia-Aho, Kortesalmi, Kärhä, Kää-riäinen, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, M. Lahti-nen, P. Lahtinen, Laine, Lamminen, Lapiolah-ti, Lax, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppä-nen, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Lou-vo, Luttinen, Löyttyjärvi, Maijala, Malm, Mat-tila, Metsämäki, Miettinen, Myller, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Männistö, Mönkä-re, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nyman, Ollila, Paakkinen, Paasilinna, Paasio, Paavilai-nen, Pekkarinen, Pelttari, Perho, Pesola, Pieti-käinen, Piipari, Pohjanoksa, Pohjola, Puhak-ka, Puisto, Puolanne, Puska, Rajamäki, Ran-ta, Rauramo, Rehn, Renko, Renlund, Riijijär-vi, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Ryynä-nen, Röntynen, Saari, Saastamoinen, Salolai-nen, Sasi, Savela, Savolainen, Seppänen, Sillan-pää, Siuruainen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Suominen, Säilynoja, Särkijärvi, Taina, Taxell, Tenhiälä, Tennilä, Tiuri, Turunen, Tykkyläi-nen, Törnqvist, Uitto, Uosukainen, Urpilainen,

Wahlström, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Vennamo, Westerlund, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virolainen, Vistabacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki, Väistö, Väyrynen ja Zyskowicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Almgren, Anttila, Fred, Haavisto, Hautala, Kankaanniemi, Nieminen, Paloheimo, Pulliainen, Soininvaara, Tähkämaa ja Väänänen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

E. Aho, Björkstrand, Bärlund, Hetemäki-Olander, Ikonen, Jääskeläinen, Knuuttila, Kuuskoski-Vikatmaa, Laitinen, Laurila, Liikainen, Melin, Moilanen, Pesälä, Pokka, Pystynen, Rantanen, Saapunki, Saarinen, Sarapää, Siitonen, Sorsa ja Wasz-Höckert.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 164 jaa- ja 12 ei-ääntä; poissa 23. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista. Ed. Kankaanniemen 3) ehdotus ja ed. Väistön 3) ehdotus ovat vastakkaisia, joten niistä äänestetään ensin keskenään ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan. Muut ehdotukset ovat erillisiä, joten niistä äänestetään erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. Kankaanniemen 3) ehdotuksen ja ed. Väistön 3) ehdotuksen välillä.

Ed. Kankaanniemen 3) ehdotus ”jaa”, ed. Väistön 3) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 70 jaa- ja 43 ei-ääntä, 60 tyhjää; poissa 26. (Koneään. 3)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kankaanniemen 3) ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Kankaanniemen 3) ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Kankaanniemen 3) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 136 jaa- ja 34 ei-ääntä; poissa 29. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. P. Leppäsen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. P. Leppäsen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 24. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaanniemen 1) ehdotuksesta

Mietintö ”jaa”, ed. Kankaanniemen 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 132 jaa- ja 42 ei-ääntä; poissa 25. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaanniemen 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Kankaanniemen 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 26. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaanniemen 4) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Kankaanniemen 4) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 36 ei-ääntä; poissa 26. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Väistön 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Väistön 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 131 jaa- ja 37 ei-ääntä; poissa 31. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Väistön 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Väistön 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 36 ei-ääntä; poissa 26. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Stenius-Kaukosen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 149 jaa- ja 23 ei-ääntä; poissa 27. (Koneään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Koistisen 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Koistisen 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 28. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Koistisen 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Koistisen 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 132 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 27. (Koneään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Koistisen 3) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Koistisen 3) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 132 jaa- ja 41 ei-ääntä; poissa 26. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaalivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laiksi kauppakaaren 10 luvun muuttamisesta, laiksi elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine ja laiksi merilain 215 §:n muuttamisesta

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 1, jota on valmistelevalta käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 8 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 70, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Olen toisessa käsittelyssä kiinnittänyt huomiota seikkaan, joka ilmeni tämän lain käsittelyn yhteydessä valiokunnassa ja se on lyhyesti sanottuna, että asuntolainaa ottaneen henkilön oikeusturvaa tulisi parantaa siten, että se vastaisi sellaisessa tilanteessa, jossa hän on joutunut äkillisiin taloudellisiin vaikeuksiin, vuokralaisen oikeusturvaa.

Toisessa käsittelyssä käytettiin useita vastauspuheenvuoroja tämän asian johdosta, ja nähdäkseni kaikissa vastauspuheenvuoroissa yhdyttiin tähän periaatteelliseen kantaan siitä, että vuokralaisen ja asuntolainaa ottaneen henkilön oikeusturvan täytyy olla sama siinä tilanteessa, jossa he joutuvat taloudellisiin vaikeuksiin ja joutuvat jättämään asuntonsa.

Oikeusministeri Louekoski käytti täällä myös puheenvuoron, jossa hänkin ymmärtääkseni

asettui tukemaan tätä periaatetta, mutta väitti, että tämä oikeusturva todellakin vallitsisi ja että tasa-arvoisuus vuokralaisen ja asuntolainaa ottaneen välillä olisi olemassa. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Vuokralaisen asia käsitellään tällä hetkellä asunto-oikeudessa, jossa kohtuullisuusnäkökohdat ja sosiaaliset näkökohdat otetaan huomioon. Sen sijaan asuntolainaa ottaneen henkilön asiaa ei käsitellä asunto-oikeudessa, vaan maistraatissa, ja häneen sovelletaan pykälää, että hän on ilman laillista oikeutta huoneistossa.

Esitin myös kysymyksen toisessa käsittelyssä vastauspuheenvuorojen käyttäjille ja pyysin arvioimaan, kuinka montaa henkilöä Suomessa tämä asia koskee. Tähän kysymykseen kukaan ei vastannut, joten vastaan siihen nyt itse. Se koskee noin 1 700 000 henkilöä. Vuokralaisten lukumäärä on huomattavasti vähäisempi.

Edellä olevan perusteella ehdotan, että lakivaliokunnan mietinnön perusteluosaan hyväksyttäisiin vastalauseessa esitetty lisäys, joka kuuluu seuraavasti: ”Lain käsittelyn aikana on todettu, että taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen ja muuttamaan veloitettun omistusasunnon haltijan ja asukkaan oikeusturva ei vastaa nykyistä asuntopolitiikkaamme. Siksi valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sellaisen asukkaan oikeusturvan parantamiseksi, joka veloitetaan muuttamaan aikaisemmin omistamastaan asunnosta siten, että tämän asukkaan oikeudet vastaavat muuttamaan joutuvan vuokralaisen oikeuksia.”

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Paloheimon tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Paloheimo ed. Haaviston kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaisista perustelulausemaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on äänestettävä perustelulausemaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Paloheimon ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 27 ei-ääntä; poissa 35. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi Sveitsin kanssa tehdyn sveitsiläisten juustojen tuontia koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 38, jota on valmistelevasti käsitelty ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 9 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 71, esitellään osittain kolmanteen, osittain ainoaan käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi oikeudesta luovuttaa valtion maaomaisuutta ja tuloatuottavia oikeuksia annetun lain muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 17, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 25 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 72, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi Valtion tietokonekeskuksesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 23, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 26 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 73, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi Valtion painatuskeskuksesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 22, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 29 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 74, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi Valtion ravitsemiskeskuksesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 31, jota on valmistelevasti kä-

sitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 30 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 75, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 33, jota on valmistelevasti käsitelty sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 76, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 3 a §:n muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 21, jota on valmistelevasti käsitelty sosiaalivaliokunnan mietinnössä n:o 9 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 77, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty

10) Ehdotus laiksi sairausvakuutuslain 54 §:n muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 63, jota on valmistelevalle käsitelty sosiaalivaliokunnan mietinnössä n:o 10 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 78, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1988 tulo- ja menoarvioon

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevalle käsitelty hallituksen esitys n:o 43, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28.

Viime perjantaina pidetyssä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi. Nyt ryhdytään niin ikään viime perjantaina hyväksytyn menettelytavan mukaisesti yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään menot.

Pääluokka 23

Luku 02 Valtioneuvoston kanslia, hyväksytään.

Pääluokka 24

Luku 01 Ulkoasiainministeriö, luku 20 Ulkoasiainhallinnon palkkausmenot, luku 30

Kansainvälinen kehitysyhteistyö ja luku 99 Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

Pääluokka 25

Luku 01 Oikeusministeriö, luku 30 Tuomio-kunnat, luku 45 Eräät oikeudenhoitomenot, luku 47 Ulosottovirastot, luku 50 Vankeinhoitolaitos, luku 62 Tietosuoja ja luku 99 Oikeusministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

Pääluokka 26

Luku 05 Lääninhallitukset, luku 06 Väestörekisterikeskus, luku 07 Rekisteritoimistot, luku 75 Poliisitoimi, luku 80 Pelastushallinto ja luku 90 Rajavartiolaitos, hyväksytään.

Luku 97 Avustukset kunnille ja eräille järjestöille.

Keskustelu:

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan II vastalauseeseen perustuen, että momentille 30 otetaan lisäyksenä 50 000 000 mk, josta 8 000 000 mk osoitetaan verotulojen täydennysjärjestelmän rajojen säilyttämiseksi entisellä tasollaan.

Ed. Mattila: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kietävänaisen ehdotusta.

Ed. Laaksanen: Arvoisa puhemies! Ed. Kietävänaisen ehdotus on asiallisesti sama kuin meidänkin vastalauseessamme tehty ehdotus, joten kannatan sitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kietäväinen ed. Mattilan kannattamana ehdottanut, että momentille 30 otetaan lisäyksenä 50 000 000 mk II vastalauseeseen mukaisesti.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Kietävänaisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 33. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 99 Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 27

Luku 01 Puolustusministeriö ja luku 12 Puolustusvoimien palkkaus- ja muut menot, hyväksytään.

Luku 20 Perushankintamenot.

Keskustelu:

Ed. L a a k s o n e n : Rouva puhemies! I vastalauseeseen viitaten ehdotan, että momentin 18 a-kohta ja sille merkitty 180 000 000 markan lisäys ja 300 000 000 markan tilausvaltuus poistetaan.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut, että momentin 18 a-kohdasta poistetaan sille merkitty lisäys ja tilausvaltuudet.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laaksosen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 139 jaa- ja 25 ei-ääntä; poissa 35. (Koneään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 25 Varustuksen uusinta- ja käyttömenot.

Keskustelu:

Ed. L a a k s o n e n : Arvoisa puhemies! Edelleenkin I vastalauseeseen viitaten ehdotan, että momentti 16 ja sille merkitty 6 500 000 markan tilausvaltuutus ja 5 000 000 markan lisäys poistettaisiin.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut, että momentti 16 poistetaan.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laaksosen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 138 jaa- ja 23 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 37. (Koneään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 27 Kiinteistömenot ja luku 30 Kansainvälinen rauhanturvaamistyö, hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 28

Luku 01 Valtiovarainministeriö.

Keskustelu:

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! II vastalauseeseen viitaten ehdotan, että momentilta 29 poistetaan verouudistuksen tiedottamiseen varattu 1 500 000 mk. Mikäliesitykseni hyväksytään, tulen ehdottamaan, että määräraha siirretään verohallinnon asianomaiselle momentille.

Ed. T e n h i ä l ä : Arvoisa puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pekkarinen ed. Tenhiälän kannattamana ehdottanut, että momentti 29 poistetaan.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Pekkarisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 36 ei-ääntä; poissa 33. (Koneään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 18 Verohallinto, luku 50 Suomen rahapaja, luku 52 Tilastokeskus, luku 54 Pankkitarkastusvirasto, luku 60 Rakennushallinto, luku 64 Eräät valtion kiinteistömenot, luku 80 Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot, luku 83 Kansainvälinen jälleenrakennuspankki, luku 85 Kansainväliset rahoitusyhteisöt ja luku 92 Valtion tietokonekeskus, hyväksytään.

Pääluokka 29

Luku 01 Opetusministeriö, luku 05 Ortodoksinen kirkko, luku 10 Korkeakoulut, luku 11 Valtion harjoittelukoulut, luku 12 Kuvataideakatemia, luku 37 Muut korkeakoulumenot, luku 39 Valtion opintotukikeskus, luku 41 Kouluhallitus ja luku 43 Lukiot, hyväksytään.

Luku 46 Peruskoulut.

Keskustelu:

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! II vastalauseeseen viitaten ehdotan, että momentille 34 otetaan lisäyksenä 25 000 000 mk käytettäväksi muun kuin pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueen peruskoulu- ja lukiohankkeisiin ja että sen perusteluihin lisätään seuraava lausuma: "Pääkaupunkiseudun ohella kiireellisesti toteutettavia ja rakennuslupaa odottavia peruskoulu- ja lukiohankkeita on eri puolilla maata runsaasti, minkä vuoksi määrärahaa esitetään korotettavaksi 25 milj. markalla."

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kannatan tehtyjä ehdotuksia.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että momentille 34 otettaisiin lisäyksenä 50 000 000 mk peruskoulujen ja lukioiden rakentamiskustannuksiin ja että sen perusteluissa lausuttaisiin: "Osana pääkaupunkiseudun ongelmiin kohdistuvia toimenpiteitä voidaan pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueen peruskouluille myöntää rakentamislupia siten, että niiden yhteenlaskettu vuoden 1988 hintatason mukainen normaalihinta on 200 000 000 mk."

Ed. Löyttyjärvi: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukonen ehdotusta.

Ed. Fred: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että momentille 34 otettaisiin lisäyksenä 30 000 000 mk peruskoulujen ja lukioiden perustamiskustannuksiin.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Fredin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Isohookana-Asunmaa ed. Pekkarisen kannattamana ehdottanut, että momentille 34 otettaisiin lisäyksenä 25 000 000 mk ja että sen perusteluihin lisättäisiin II vastalauseen mukainen lausuma. Ed. Stenius-Kaukonen ed. Löyttyjärven kannattamana on ehdottanut, että mainitulle momentille otettaisiin lisäyksenä 50 000 000 mk ja että sen perusteluihin otettaisiin hänen edellä esittämänsä lausuma. Ed. Fred on ed. Hautalan kannattamana ehdottanut, että samalle momentille otettaisiin lisäyksenä 30 000 000 mk.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ehdotan, että ensin äänestetään momentin määrärahaa ja sitten perusteluista.

Määrärahaa koskevat ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Fredin ja ed. Stenius-Kaukonen ehdotusten välillä, sitten voittaneesta ed. Isohookana-Asunmaan ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta mietintöä vastaan.

Ed. Stenius-Kaukonen ja ed. Isohookana-Asunmaa: perusteluja koskevat ehdotukset ovat niin ikään vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Löyttyjärvi: Arvoisa puhemies! Mielestäni ehdotetut perustelulausumat eivät suinkaan ole vastakkaisia. Toisessa puhutaan pääkaupunkiseudun hankkeista, toisessa muualle maahan kohdistuvista hankkeista, ja molempiin liittyy määrärahan lisäysehdotus. Lisäksi toisessa ehdotuksessa puhutaan myöntämisvaltuudesta ja toisessa varsinaisesta määrärahasta valtionosuuteen, joten mielestäni ehdotuksista on äänestettävä erikseen mietintöä vastaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Tarkistan ehdotustani siten, että perusteluja koskevista ehdotuksista äänestetään erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin äänestetään momentin 34 määrärahasta.

1) Äänestys ed. Fredin ja ed. Stenius-Kaukon ehdotusten välillä.

Ed. Fredin ehdotus "jaa", ed. Stenius-Kaukon ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 53 ei-ääntä, 19 tyhjää; poissa 30. (Koneään. 20)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Fredin ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Isohookana-Asunmaan ja ed. Fredin ehdotuksen välillä.

Ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus "jaa", ed. Fredin ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 28 ei-ääntä, 34 tyhjää; poissa 34. (Koneään. 21)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Isohookana-Asunmaan ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Isohookana-Asunmaan ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 32. (Koneään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän jälkeen äänestetään momentin 34 perusteluista.

Äänestys ed. Isohookana-Asunmaan ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 33. (Koneään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Stenius-Kaukon ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Stenius-Kaukon ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 141 jaa- ja 26 ei-ääntä; poissa 32. (Koneään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 51 Lastentarhanopettajaopistot, luku 56 Kirjastotoimi, luku 58 Näkövammaisten kirjasto, ammatillisia oppilaitoksia koskevan lukuryhmän perustelut, luku 60 Valtion ammatilliset oppilaitokset, luku 61 Ammattikasvatushallituksen koulutilat ja metsät, luku 65 Kunnalliset ammatilliset oppilaitokset, luku 67 Yksityiset ammatilliset oppilaitokset, luku 69 Ammatillinen kurssitoiminta ja ammatilliset erikoisoppilaitokset, luku 74 Oppisopimuslakiin perustuva ammattikoulutus, luku 76 Ammattikasvatuksen muut menot, luku 88 Suomen Akatemia ja tieteen tukeminen, luku 89 Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, luku 90 Taideteen tukeminen, luku 94 Museovirasto, luku 96 Elokuvien tarkastus, luku 98 Kansainvälinen yhteistyö ja luku 99 Opetusministeriön hallinnon alan muut menot, hyväksytään.

Päälukko 30

Luku 08 Maataloushallinto, hyväksytään.

Luku 17 Valtion hevosjalostuslaitos.

Keskustelu:

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ehdotan momentin 30.17.29 perusteluissa lausuttavaksi: "Ypäjällä toimiva Valtion hevosjalostuslaitokseen hevossairaala valmistuu kuluvan kesäkuun lopussa. Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan hevossairaalan toiminnan käynnistymisen kannalta välttämättömien toimintaedellytysten eli tarpeellisten virkojen sekä laitteiden ja kaluston hankinnasta."

Ed. Tenhiälä: Rouva puhemies! Kannatan ed. Anttilan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Anttila ed. Tenhiälän kannattamana ehdottanut momentin 29 perusteluihin edellä esitettyä lausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Anttilan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 38. (Koneään. 25)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 30 Maatalouden neuvontatyön tukeminen ja luku 31 Maataloustuotteiden hintatuki, hyväksytään.

Luku 32 Maataloustuotteiden vientituki ja tuotannon tasapainottamistoimenpiteet.

Keskustelu:

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Viitaten II vastalauseeseen ehdotan, että momentille 41 otettaisiin lisäyksenä 80 000 000 mk maidontuotannon vähentämissopimuksia varten ja että luvun perusteluissa lausutaan: "Eduskunta edellyttää, että hallitus päättää maidontuotannon lisääntymisen jakamisesta nuorille viljelijöille ja maidon pientuottajille maidon kaksihintaneuvottelukunnan esitysten mukaisesti."

Ed. Tenhiälä: Rouva puhemies! Kannatan ed. Vihriälän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vihriälä ed. Tenhiälän kannattamana ehdottanut, että momentille 41 otettaisiin lisäyksenä 80 000 000 mk II vastalauseen mukaisesti ja että luvun perusteluihin otettaisiin II vastalauseessa ehdotettu lausuma.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Vihriälän ehdotuksista voitaneen äänestää yhdellä kertaa.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa" ed. Vihriälän ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 36. (Koneään. 26)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 33 Maatilatalouden rakenteen kehittäminen.

Keskustelu:

Ed. Laaksosen: Rouva puhemies! I vastalauseeseen viitaten ehdotan, että momentille 44 otetaan lisäyksenä 15 000 000 mk ja että momentin perusteluissa lausutaan seuraavaa: "Momentin perusteluja muutetaan siten, että maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämiseksi annetun lain (1031/86) mukaisia avustuksia saadaan vuonna 1988 myöntää enintään 150 000 000 mk. Lisäys 80 000 000 mk aiheutuu arvioitua suuremmasta kysynnästä ja tarpeesta voimistaa lain tarkoittamaa toimintaa."

Rouva puhemies! Edelleen ehdotan, että momentille 83 otettaisiin lisäyksenä 4 000 000 mk.

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Laaksosen tekemiä ehdotuksia ja ehdo-

tan, että momentille 48 otettaisiin lisäyksenä 4 000 000 mk.

Ed. Tenhiälä: Rouva puhemies! Kannatan ed. Vihriälän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. Vihriälän kannattamana ehdottanut, että momentille 44 otettaisiin lisäyksenä 15 000 000 mk ja että momentin perusteluissa lausuttaisiin, kuten I vastalauseessa on ehdotettu. Lisäksi on ed. Laaksonen ed. Vihriälän kannattamana ehdottanut, että momentille 83 otettaisiin lisäystä 4 000 000 mk. Ed. Vihriälä on ed. Tenhiälän kannattamana ehdottanut, että momentille 48 otettaisiin lisäyksenä 4 000 000 mk.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta, joka koskee momenttia 44.

Mietintö ”jaa”, ed. Laaksosen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 35. (Koneään. 27)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vihriälän ehdotuksesta, joka koskee momenttia 48.

Mietintö ”jaa”, ed. Vihriälän ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 35. (Koneään. 28)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta, joka koskee momenttia 83.

Mietintö ”jaa”, ed. Laaksosen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 34. (Koneään. 29)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 34 Muut maatalouden menot ja luku 35 Metsästys ja porotalous, hyväksytään.

Luku 37 Kalatalous.

Keskustelu:

Ed. Fred: Arvoisa puhemies! Ehdotan momentille 42 lisäyksenä 1 000 000 mk kalan kuljetustukeen ja kotimaisen kalan tuotantotuen maksamiseen.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Fredin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Fred ed. Hautalan kannattamana ehdottanut, että momentille 42 otettaisiin lisäyksenä 1 000 000 mk.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Fredin ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 40. (Koneään. 30)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 38 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, luku 40 Vesivarojen käyttö ja luku 50 Yleismetsätalous, hyväksytään.

Luku 58 Yksityismetsätalous.

Keskustelu:

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Viitaten II vastalauseeseen ehdotan, että momentille 44 otettaisiin lisäyksenä 20 000 000 mk, josta 1 500 000 mk Lapin vajaan tuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain mukaisiin avustuksiin.

Ed. Tenhiälä: Rouva puhemies! Kannatan ed. Vihriälän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vihriälä ed. Tenhiälän kannattamana ehdottanut, että momentille 44 otettaisiin lisäyksenä 20 000 000 mk II vastalauseen mukaisesti.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Vihriälän ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 37. (Koneään. 31)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 60 Maanmittaushallinto, luku 70 Maa-talouden tutkimuskeskus, luku 76 Metsäntutkimuslaitos, luku 80 Eläinlääkintätoimi, luku 95 Metsähallituksen metsät sekä luku 99 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

Pääluokka 31

Luku 01 Liikenneministeriö, hyväksytään.

Luku 24 Tiet.

Keskustelu:

Ed. Laaksosen: Rouva puhemies! I vastalauseeseen viitaten ehdotan, että momentille 14 otettaisiin lisäyksenä 120 000 000 mk.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Ed. Maijala: Arvoisa puhemies! II vastalauseen perusteella ehdotan, että luvun 24 perusteluista poistettaisiin vastalauseessa esitetty mietintöön sisältyvä lausuma ja että momentille 14 lisättäisiin 60 000 000 mk päällystetyn tieverkon kunnon parantamiseksi sekä että momentille 77 otettaisiin lisäyksenä 120 000 000 mk.

Ed. Pelttari: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Maijalan ehdotuksia.

Ed. Fred: Arvoisa puhemies! Ehdotan momentille 14 lisäyksenä 125 000 000 mk tieverkon kunnon parantamista varten.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Fredin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laaksosen ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut, että momentille 14 otettaisiin lisäyksenä 120 000 000 mk.

Ed. Maijala ed. Pelttarin kannattamana on ehdottanut, 1) että momentille 14 lisättäisiin 60 000 000 mk, 2) että momentille 77 otettaisiin lisäyksenä 120 000 000 mk ja 3) että luvun perusteluista poistettaisiin niihin mietinnössä ehdotettu lausuma.

Ed. Fred ed. Hautalan kannattamana on ehdottanut, että momentille 14 otettaisiin lisäyksenä 125 000 000 mk.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin äänestetään määrärahoja koskevista ehdotuksista ja sen jälkeen luvun perusteluja koskevista ehdotuksista.

Momenttia 14 koskevien ehdotusten osalta ehdotan äänestyksissä meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Laaksosen ja ed. Fredin ehdotusten välillä, sen jälkeen voittaneesta ed. Maijalan 1) ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. Laaksosen ja ed. Fredin ehdotusten välillä.

Ed. Laaksosen ehdotus "jaa", ed. Fredin ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 32 ei-ääntä, 12 tyhjää; poissa 40. (Koneään. 32)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Laaksosen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Maijalan 1) ehdotuksen ja ed. Laaksosen ehdotuksen välillä.

Ed. Maijalan 1) ehdotus "jaa", ed. Laaksosen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 52 ei-ääntä, 11 tyhjää; poissa 39. (Koneään. 33)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Maijalan 1) ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Maijalan 1) ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Maijalan 1) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 40. (Koneään. 34)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Maijalan 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Maijalan 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 55 ei-ääntä; poissa 39. (Koneään. 35)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Maijalan 3) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Maijalan 3) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 36. (Koneään. 36)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 40 Autorekisterikeskus, luku 47 Ilmailuhallinto, luku 50 Ilmatieteen laitos, luku 52 Telehallintokeskus, luku 55 Tietoliikenteen korvaukset ja avustukset, luku 90 Valtionrautatiet, luku 94 Posti- ja telailaitos sekä luku 95 Posti- ja telailaitoksen konepajat, hyväksytään.

Päälukko 32

Luku 01 Kauppa- ja teollisuusministeriö, luku 02 Teollisuuspiirit, luku 04 Puolustustaloudellinen suunnittelukunta, luku 10 Merenkululaitos, luku 28 Elinkeinohallitus, luku 29 Kilpailuvirasto, luku 30 Kilpailuasiamiehen toimisto, luku 32 Patentti- ja rekisterihallitus, luku 34 Licensivirasto, luku 39 Teknillinen tarkastuskeskus, luku 42 Valtion teknillinen tutkimuskeskus, luku 46 Teknisen ja kaupallisen tutkimuksen tukeminen, luku 47 Merentutkimuslaitos ja luku 49 Kehitysaluerahasto Oy, hyväksytään.

Luku 50 Teollisuuden edistäminen.

Keskustelu:

Ed. Laaksonen: Rouva puhemies! Hallitus ehdottaa momentissa 88 Valmetin yksityistämistä, jota me emme ole hyväksymässä. Viitaten I vastalauseeseen ehdotan, että momentin 88 perusteluista poistettaisiin Valmet Oy:tä koskeva kohta ja että perusteluissa lausuttaisiin: "Eduskunta ei hyväksy valtionyhtiöiden osakkeiden osittaistakaan myymistä yksityisille ja listautumista pörssiin noteerattavaksi. Eduskunta edellyttää, että valtionyhtiöitä kehitetään yhteiskunnallisiksi yhtiöiksi, joita voidaan käyttää teollisuuden rakenteen kehittämiseen, tasapainoisen alueellisen kehityksen edistämiseen ja työllisyyspolitiikan välineenä. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen laativan suunnitelman siitä, että valtionyhtiöiden ja valtion-enemmistöisten yhtiöiden osakepääomia korotetaan nopeasti ja tuntuvasti valtion toimesta näiden tavoitteiden toteuttamiseksi."

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laaksosen ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut, että momentin 88 perusteluista poistettaisiin Valmet Oy:tä koskeva perustelujen kolmas kappale ja että perusteluissa lausuttaisiin niin kuin I vastalauseessa on esitetty.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 140 jaa- ja 20 ei-ääntä; poissa 39. (Koneään. 37)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 51 Tuotantotoiminnan alueellinen edistäminen, luku 55 Energiatalous, luku 80 Matkailun edistämiskeskus, luku 85 Ulkomaankaupan edistäminen ja luku 99 Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

Pääloukka 33

Luku 01 Sosiaali- ja terveysministeriö, luku 03 Työsuojeluhallinto, luku 10 Työttömyysturvautakunta, luku 11 Tarkastuslautakunta, luku 14 Tapaturmavirasto, luku 18 Sairausvakuutus, luku 19 Eläkevakuutus ja luku 30 Sosiaalihallitus, hyväksytään.

Luku 32 Kuntien järjestämät sosiaalipalvelut.

Keskustelu:

Ed. Mäki-Hakola: Rouva puhemies! Ehdotan, että momentille 30 otettaisiin lisäyksenä 2 176 000 mk ja että momentin perustelut hyväksyttäisiin näin kuuluvina: "Momentille ehdotetaan lisäystä 365 176 000 mk, mistä 274 000 000 mk aiheutuu ennakoitua suuremmista käyttökustannuksista ja 89 000 000 mk palvelussuhteen ehtojen tarkistuksesta sekä 2 176 000 mk 200 uuden henkilön palkkaamisesta pääkaupunkiseudun päivähoitotilanteen parantamiseksi."

Ed. Luttinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Mäki-Hakolan ehdotusta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että momentin 30 perusteluissa lausuttaisiin:

1) "Eduskunta edellyttää, että päiväkoteihin perustettaviin yli kolmevuotiaiden kokopäiväryhmiin turvataan kaksi lastentarhanopettajan virkaa."

2) "Eduskunta edellyttää, että päivähoitopaikkoja perustetaan lasten päivähoidosta annetun lain velvoitteiden mukaisesti niin, että alle kolmevuotiaiden ehdoton oikeus päivähoitopaikkaan taataan. Samalla on huolehdittava myös yli kolmevuotiaiden päivähoidon edelleen kehittämisestä. Joustavuus ei saa merkitä ryhmäkokojen suurentamista, vaan päivähoidon laadullista tasoa on jatkossa kohotettava ryhmäkokoja pienentämällä."

Ed. Laaksonen: Rouva puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukonen ehdotuksia.

Sen lisäksi, rouva puhemies, ehdotan I vastalauseeseen viitaten, että momentille 30 otettaisiin lisäyksenä 150 000 000 mk, jotta vuonna 1988 voitaisiin perustaa 10 000 uutta päivähoitopaikkaa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Laaksosen ehdotusta.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Viitaten II vastalauseeseen ehdotan, että momentin 30 perusteluissa lausuttaisiin: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin kotihoidontuen tason korottamiseksi ja siihen liittyvän tarveharkinnan poistamiseksi sekä kunnallisten päivähoitopaikkojen lisäämiseksi niin, että kaikille alle kolmevuotiaille lapsille turvataan vaihtoehtoisesti kotihoidontuki tai kunnallinen päivähoitopaikka vuoteen 1990 heikentämättä 3—6-vuotiaiden lasten päivähoitotilannetta."

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Isohookana-Asunmaan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Mäki-Hakola ed. Luttisen kannattamana ehdottanut, että momentille 30 otettaisiin lisäyksenä 2 176 000 mk ja että momentin perustelut hyväksyttäisiin näin kuuluvina: "Momentille ehdotetaan lisäystä 365 176 000 mk, mistä 274 000 000 mk aiheutuu ennakoitua suuremmista käyttökustannuksista ja 89 000 000 mk palvelussuhteen ehtojen tarkistuksesta sekä 2 176 000 mk 200 uuden henkilön palkkaamisesta pääkaupunkiseudun päivähoitotilanteen parantamiseksi."

Ed. Laaksonen on ed. Stenius-Kaukosen kannattamana ehdottanut, että momentille 30 otetaisiin lisäyksenä 150 000 000 mk I vastalauseen mukaisesti.

Ed. Stenius-Kaukonen ed. Laaksosen kannattamana on ehdottanut, että momentin 30 perusteluissa lausuttaisiin:

1) "Eduskunta edellyttää, että päiväkoteihin perustettaviin yli kolmevuotiaiden kokopäiväryhmiin turvataan kaksi lastentarhanopettajan virkaa."

2) "Eduskunta edellyttää, että päivähoitoaikoja perustetaan lasten päivähoidosta annetun lain velvoitteiden mukaisesti niin, että alle kolmevuotiaiden ehdoton oikeus päivähoitoaikaan taataan. Samalla on huolehdittava myös yli kolmevuotiaiden päivähoidon edelleen kehittämisestä. Joustavuus ei saa merkitä ryhmäkokojen suurentamista, vaan päivähoidon laadullista tasoa on jatkossa kohotettava ryhmäkokoja pienentämällä."

Ed. Isohookana-Asunmaa ed. Kietäväisen kannattamana on ehdottanut, että momentin 30 perusteluissa lausuttaisiin niin kuin II vastalauseessa on esitetty.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Edustajien Mäki-Hakolan ja Laaksosen ehdotukset sekä ed. Stenius-Kaukonen 1) ehdotus ovat erillisiä, jota ehdotan, että niistä äänestetään erillisinä mietintöä vastaan. Ed. Stenius-Kaukonen 2) ehdotus ja ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus ovat vastakkaisia, joten ehdotan, että niistä äänestetään ensin vastakkain ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Mäki-Hakolan ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Mäki-Hakolan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 1 jaa- ja 161 ei-ääntä; poissa 37. (Koneään. 38)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Mäki-Hakolan ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Saastamoinen: Arvoisa puhemies! Ilmoitan, että äänestin vahingossa "jaa". Tarkoitukseni oli äänestää "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitus merkitään pöytäkirjaan.

Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 44. (Koneään. 39)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Stenius-Kaukonen 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Stenius-Kaukonen 1) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 133 jaa- ja 28 ei-ääntä; poissa 38. (Koneään. 40)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

1) Äänestys ed. Isohookana-Asunmaan ehdotuksen ja ed. Stenius-Kaukonen 2) ehdotuksen välillä.

Ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus "jaa", ed. Stenius-Kaukonen 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 51 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 37. (Koneään. 41)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Isohookana-Asunmaan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Isohookana-Asunmaan ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 33. (Koneään. 42)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 40 Valtion koulukodit, 57 Lomatoiminta, luku 60 Lääkintöhallitus, luku 65 Kansanterveyslaitos, luku 77 Kuntien järjestämä ympäristöterveydenhuolto ja luku 78 Kuntien järjestämä kansanterveystyö, hyväksytään.

Luku 79 Kuntien järjestämä erikoissairaanhoido.

Keskustelu:

Ed. Ajo: Arvoisa puhemies! Viitaten yleiskeskustelussa ed. Rajamäen ja ed. Savolaisen käyttämiin puheenvuoroihin, joissa vauhditetaan kotimaisten sydänleikkausten kehittämistä, ehdotan, että momentin 30 perusteluja muutetaan seuraavasti: "Ehdotettu 12 500 000 markan määräraha voidaan käyttää ohitusleikkauksien ja ostopalvelujen lisäämiseen. Lääkintöhallituksella on mahdollisuus keskussairaalapiirikohtaisella harkinnalla ja neuvottelulla käyttää määrärahaa henkilöstölisäyksiin ja laitehankintoihin leikkauksien lisäämiseen tuntuva nostamiseksi."

Ed. Valli: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Ajon tekemään ehdotusta.

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Koska ed. Ajo on tehnyt esityksen, joka sisältönsä on samanlainen kuin II vastalauseen perusteluissa esitetty ajatus, tämä on sinänsä todettava hyvin myönteisenä, eli hallituspuolueet ovat tässä tulleet vastaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Yleiskeskustelua ei enää sallita.

Puhuja: Tämän perusteella teen seuraavan sisältöisen ehdotuksen: Momentin 30 perustelujen ensimmäinen virke muutettaisiin kuulumaan seuraavasti: "Momentille ehdotetaan lisäystä 303 500 000 mk, mistä 204 000 000 mk aiheutuu ennakoitua suuremmista käyttökustannuksista, 73 000 000 mk palvelussuhteen ehtojen tarkistuksesta, 22 500 000 mk ohitusleikkauksien lisäämisestä ja ostopalvelujen lisääntymisestä aiheutuneista kustannuksista ja 4 000 000 mk käyttökustannushankkeiden lisääntymisestä."

Lisäksi ehdotan, että momentille 30 otettaisiin lisäyksenä 10 000 000 mk.

Tässä on siis kysymys perustelulausumasta ja määrärahan lisäyksestä.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kietäväisen tekemää parannusesitystä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Ajo ed. Vallin kannattamana ehdottanut, että momentin 30 perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa: "Ehdotettu 12 500 000 markan määräraha voidaan käyttää ohitusleikkauksien ja ostopalvelujen lisäämiseen. Lääkintöhallituksella on mahdollisuus keskussairaalapiirikohtaisella harkinnalla ja neuvottelulla käyttää määrärahaa henkilöstölisäyksiin ja laitehankintoihin leikkauksien lisäämiseen tuntuva nostamiseksi."

Ed. Kietäväinen on ed. Isohookana-Asunmaan kannattamana ehdottanut, että momentille 30 otettaisiin lisäyksenä 10 000 000 mk ja että momentin perustelut kuuluisivat II vastalauseen mukaisesti, kuitenkin siten oikaistuna, että ensiksi mainittu markkamäärä olisi 303 500 000.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Ajon ja ed. Kietäväisen ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Puhemiehen tulkinta on käsittäkseni virheellinen, koska perustelujen osalta ehdotukseni ja ed. Ajon ehdotus ovat samansisältöiset. Kysymys on siitä, että ehdotin perustelulausuman ohella myös 10 000 000 markan lisäystä määrärahaan, koska tämä hyvä asia ei muuten toteudu.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Mielestäni puhemiehen tulkinta oli oikea. Nämä ovat vastakkaisia, koska perusteluissa on eri summat, toisessa 12 500 000 mk, toisessa 22 500 000 mk.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelun perusteella totean, että koska ed. Ajon ja ed. Kietäväisen perusteluja koskevat ehdotukset ovat asiasisällöltään samanlaiset, niistä voitaneen äänestää yhdessä mietintöä vastaan.

Sitten äänestetään erikseen ed. Kietäväisen määrärahaa koskevasta ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys edustajien Ajon ja Kietäväisen ehdotuksista perustelujen osalta.

Mietintö "jaa", edustajien Ajon ja Kietäväisen ehdotukset "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 2 jaa- ja 158 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 37. (Koneään. 43)

Eduskunta on hyväksynyt edustajien Ajon ja Kietäväisen ehdotukset.

Äänestys ed. Kietäväisen ehdotuksesta määrärahan osalta.

Mietintö "jaa", ed. Kietäväisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 36. (Koneään. 44)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluku 34

Luku 01 Työvoimaministeriö ja luku 06 Työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinto, hyväksytään.

Luku 50 Työllisyyden hoito.

Keskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Ehdotan momentin 63 perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa: "Eduskunta toteaa työttömyyden uhkaavan suurta joukkoa Valvilla Oy:n työntekijöitä ja lyhyen irtisanomisajan myös vaikeuttavan uuden työpaikan järjestymistä. Tämän johdosta eduskunta edellyttää, että momentin määrärahaa käytetään myös Valvilla Oy:n työttömyyden uhkaamien työntekijöiden aseman turvaamiseksi."

Ed. Laaksonen: Rouva puhemies! Kannatan ed. Astalan tekemää ehdotusta ja sen lisäksi, jos menettely sallitaan, teen kaikki I vastalauseeseen liittyvät tähän lukuun kohdistuvat ehdotukset:

1) momentille 02 ehdotan lisäyksenä 360 000 000 mk ja

2) momentille 30 lisäyksenä 390 000 000 mk;

3) momentin 61 perusteluissa ehdotan lausuttavaksi eduskunnan hallituksen esitykseen n:o 105/1987 vp. antamaan vastaukseen sisältyvään 3. pontteen viitaten: "Eduskunta edellyttää, että hallitus on aloitteellinen siinä, että määrärahoja käytetään edellä mainitun ponnemukaiseen tarkoitukseen.";

4) momentille 62 ehdotan lisäyksenä 100 000 000 mk harkinnanvaraiseen työllistämiseen;

5) momentille 63 lisäyksenä 40 000 000 mk ja

6) momentille 77 lisäyksenä 100 000 000 mk; sekä että

7) saman momentin perusteluissa lausuttaiisiin: "Eduskunta edellyttää, että tie- ja vesirakennuslaitokselle osoitettavan määrärahaosuuden varsinaiseen tulo- ja menoarvioon sisältyvä 100 000 000 markan enimmäisraja ja hankkeiden luonnetta koskeva rajoitus ei ole enää voimassa."

Ed. Laine: Rouva puhemies? Kannatan ed. Laaksosen äsken tekemiä kaikkia ehdotuksia ja ehdotan momentille 71 lisäyksenä 100 000 000 mk telakkateollisuuden työllisyyden turvaamiseen.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Ed. Maijala: Arvoisa puhemies! Ehdotan II vastalauseen mukaisesti:

1) momentille 02 lisäystä 3 000 000 mk käytettäväksi työllistämismisvelvoitteesta aiheutuviin muihin menoihin;

2) momentin 71 perustelut muutettaviksi seuraaviksi: "Määräraha voidaan käyttää metalliteollisuudelta, erityisesti telakkateollisuudelta tehtäviin pienehköihin hankintoihin sekä alusten korjaustoimintaan."; sekä

3) momentin 77 perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa: "Eduskunta toteaa, että momentille esitetty 20 000 000 markan määräraha on tarkoitettu lisäyksenä vuoden 1988 varsinaisessa tulo- ja menoarviossa tie- ja vesirakennuslaitokselle osoitettuun teiden rakentamiseen tarkoitet-

tuun enintään 100 000 000 markkaan rajattuun määrärahaan.”

Momentin 77 määrärahan osalta totean, että ed. Laaksosen vastaava ehdotus on saman suuruinen kuin meidän vastalauseessamme ehdotettu, joten kannatan sen osalta ed. Laaksosen ehdotusta.

Ed. Pelttari: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Maijalan tekemiä ehdotuksia.

Ed. Fred: Rouva puhemies! Teen kaksi ehdotusta esillä olevaan lukuun:

1) momentille 30 lisäyksenä 60 000 000 mk kunnille ja kuntainliitoille harkinnanvaraiseen työllistämiseen; sekä

2) momentille 62 lisäyksenä 50 000 000 mk työllisyysperusteisiin investointeihin vaikeilla työttömyysalueilla.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Fredin tekemiä ehdotuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Astala ed. Laaksosen kannattamana ehdottanut momentin 63 perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta toteaa työttömyyden uhkaavan suurta joukkoa Valvilla Oy:n työntekijöitä ja lyhyen irtisanomisajan myös vaikeuttavan uuden työpaikan järjestymistä. Tämän johdosta eduskunta edellyttää, että momentin määrärahaa käytetään myös Valvilla Oy:n työttömyyden uhkaamien työntekijöiden aseman turvaamiseksi.”

Ed. Laaksonen ed. Laineen kannattamana on ehdottanut, että 1) momentille 02 otetaan lisäyksenä 360 000 000 mk, 2) momentille 30 otetaan lisäyksenä 390 000 000 mk, 3) momentin 61 perusteluihin otetaan I vastalauseen mukainen lausuma, 4) momentille 62 otetaan lisäyksenä 100 000 000 mk, 5) momentille 63 otetaan lisäyksenä 40 000 000 mk, 6) momentille 77 otetaan lisäyksenä 100 000 000 mk ja 7) saman momentin perusteluihin otetaan I vastalauseen mukainen lausuma.

Ed. Laine ed. Tennilän kannattamana on ehdottanut momentille 71 lisäyksenä 100 000 000 mk.

Ed. Maijala ed. Pelttarin kannattamana on ehdottanut 1) momentille 02 lisäyksenä 3 000 000 mk II vastalauseen mukaisesti, 2) momentin 71 perustelut hyväksyttäväksi II vasta-

lauseen mukaisesti ja 3) momentin 77 perusteluihin hyväksyttäväksi II vastalauseen mukaisen lausuman.

Ed. Fred ed. Hautalan kannattamana on ehdottanut 1) momentille 30 lisäyksenä 60 000 000 mk ja 2) momentille 62 lisäyksenä 50 000 000 mk.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Luvusta äänestetään momenteittain.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Momentti 50.02.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Maijalan 1) ehdotus ja ed. Laaksosen 1) ehdotus ovat vastakkaiset, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Maijalan 1) ehdotuksen ja ed. Laaksosen 1) ehdotuksen välillä.

Ed. Maijalan 1) ehdotus ”jaa”, ed. Laaksosen 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 53 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 40. (Koneään. 45)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Maijalan 1) ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Maijalan 1) ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Maijalan 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 46)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Momentti 50.30.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Fredin 1) ehdotus ja ed. Laaksosen 2) ehdotus ovat vastakkaiset, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Fredin 1) ehdotuksen ja ed. Laaksosen 2) ehdotuksen välillä.

Ed. Fredin 1) ehdotus "jaa", ed. Laaksosen 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 67 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 35. (Koneään. 47)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Fredin 1) ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Fredin 1) ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Fredin 1) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 34. (Koneään. 48)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Momentti 50.61.

Äänestys ed. Laaksosen 3) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen 3) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 138 jaa- ja 23 ei-ääntä; poissa 38. (Koneään. 49)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Momentti 50.62.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Fredin 2) ehdotus ja ed. Laaksosen 4) ehdotus ovat vastakkaiset, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Fredin 2) ehdotuksen ja ed. Laaksosen 4) ehdotuksen välillä.

Ed. Fredin 2) ehdotus "jaa", ed. Laaksosen 4) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 63 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 35. (Koneään. 50)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Fredin 2) ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Fredin 2) ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Fredin 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 36. (Koneään. 51)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Momentti 50.63.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt päätetään momentista 63 määrärahan osalta.

Äänestys ed. Laaksosen 5) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen 5) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 135 jaa- ja 27 ei-ääntä; poissa 37. (Koneään. 52)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän jälkeen päätetään momentin 63 perusteista.

Äänestys ed. Astalan ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Astalan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 133 jaa- ja 27 ei-ääntä; poissa 39. (Koneään. 53)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Momentti 50.71.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt äänestetään momentista 71 määrärahan osalta.

Mietintö "jaa", ed. Laineen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 131 jaa- ja 30 ei-ääntä; poissa 38. (Koneään. 54)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt äänestetään momentin 71 perusteluista.

Äänestys ed. Maijalan 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Maijalan 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 33 ei-ääntä; poissa 40. (Koneään. 55)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Momentti 50.77.

Ensimmäinen varapuhemies: Seuraavaksi äänestetään momentin 77 määrärahaa.

Äänestys ed. Laaksosen 6) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen 6) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 52 ei-ääntä; poissa 39. (Koneään. 56)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Loppu äänestetään momentin 77 perusteluista.

Äänestys ed. Laaksosen 7) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen 7) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 109 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 57)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 99 Työvoimaministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

Pääluokka 35.

Luku 11 Ympäristönsuojelun yleinen edistäminen sekä luku 12 Jätehuolto ja ilmansuojelu, hyväksytään.

Luku 15 Luonnonsuojelu ja luonnon virkistyskäyttö.

Keskustelu:

Ed. Rusanen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että momentin 88 perusteluja täydennetään seuraavasti: "Eduskunta on myöntänyt momentille 47 000 000 mk maa- ja vesialueiden ostamiseksi ja lunastamiseksi luonnonsuojelutarkoituksia varten lähinnä valtioneuvoston vahvistamien periaateohjelmien toteuttamiseksi. Momentin määrärahaa saadaan käyttää myös kertaluonteisesti korvausten maksamiseen maanomistajille hakkuiden keskeyttämisestä luonnonsuojelun kannalta erityisen arvokkaissa saarissa, jotka on suunniteltu hankittavaksi valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin."

Ed. Savolainen: Rouva puhemies! Kannatan ed. Rusasen tekemää ehdotusta.

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Kannatan myöskin ed. Rusasen tekemää esitystä. Mutta se ei riitä, tarvitaan myös määrärahalisäystä tuolle momentille, ja sen takia II vastalauseeseen viitaten ehdotan, että momentille 35.15.88 otettaisiin lisäyksenä 20 000 000 mk.

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kietäväisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Rusanen ed. Savolaisen kannattamana ehdottanut, että momentin perusteluja täydennetään seuraavasti: "Eduskunta on myöntänyt momentille 47 000 000 mk maa- ja

vesialueiden ostamiseksi ja lunastamiseksi luonnonsuojelutarkoituksia varten lähinnä valtioneuvoston vahvistamien periaateohjelmien toteuttamiseksi. Momentin määrärahaa saadaan käyttää myös kertaluonteisesti korvausten maksamiseen maanomistajille hakkuiden keskeyttämisestä luonnonsuojelun kannalta erityisen arvokkaissa saarissa, jotka on suunniteltu hankittavaksi valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin.”

Ed. Kietäväinen on ed. Vihriälän kannattamana ehdottanut momentille 88 lisäystä 20 000 000 mk.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Kietäväisen ehdotuksesta, joka koskee määrärahaa.

Mietintö ”jaa”, ed. Kietäväisen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 55 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 58)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rusasen momentin perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Rusasen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 147 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 49. (Koneään. 60)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Rusasen ehdotuksen.

Luku 25 Vesi- ja ympäristöhallinto, hyväksytään.

Luku 45 Asuntotoimi.

Keskustelu:

Ed. Laaksosen: Rouva puhemies! Istalauseeseen viitaten ehdotan, että momentille

83 otetaan lisäyksenä 300 000 000 mk ja että myöntämisvaltuudeksi merkitään 3 500 000 000 mk.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Laaksosen ehdotusta.

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan II vastalauseeseen viitaten, että luvun 35.45 perusteluissa lausuttaisiin: ”Eduskunta toteaa, että hallituksen esittämän 425 000 000 markan määrärahan lisäys on tarpeeseen verrattuna riittämätön. Aravakustannukset ovat nousseet erityisen voimakkaasti pääkaupunkiseudulla. Riittämättömien määrärahojen vuoksi ei muun muassa omakotitalojen aravalainojen tasoa ole tarkistettu lainkaan kuluvana vuonna, vaikka kustannukset ovat selvästi nousseet. Erityisesti pääkaupunkiseudulla jatkuvasti pahenevia asuntopoliittien ongelmia ei voida ratkaista puuttumatta pääkaupunkiseudun kasvuun. Maapolitiikkaa ja kaavoitusta on voimakkaasti tehostettava pääkaupunkiseudulla. Vuokra-asuntotuotannon lisäämistä tulee suosia verotuksellisin toimenpitein eikä kaventaa vuokratulojen verovähennysoikeutta, kuten hallitus kaavailee. Kuntien etuoikeusjärjestyksestä tulee pääsääntöisesti pitää kiinni. Hallituksen virheellisen talouspolitiikan johdosta syntyneen korkoratkaisun vaikutukset tulee korvata asunovelallisille alentamalla asuntolainojen korkoa ja parantamalla asumistukea. Eduskunta edellyttää, että hallitus esittää seuraavaan lisäbudjettiin ja ensi vuoden tulo- ja menoarvioon edellä esitettyihin toimenpiteisiin riittävät määrärahat.”

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kietäväisen tekemää ehdotusta.

Ed. Fred: Puhemies! Esitän momentille 83 lisäyksenä 200 000 000 mk vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Fredin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laaksosen ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut, että momentille 83 otetaan lisäyksenä 300 000 000 mk ja että myöntämisvaltuudeksi merkitään 3 500 000 000 mk.

Ed. Kietäväinen on ed. Vihriälän kannattamana ehdottanut, että luvun perusteluihin hyväksyttäisiin II vastalauseen mukainen lausuma.

Ed. Fred ed. Hautalan kannattamana on ehdottanut, että momentille 83 lisättäisiin 200 000 000 mk.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Fredin ja ed. Laaksosen ehdotukset ovat vastakkaisia, joten niistä äänestetään ensin vastakain ja sen jälkeen voittaneesta mietintöä vastaan. Edustaja Kietäväisen ehdotusta äänestetään erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. Fredin ja ed. Laaksosen ehdotusten välillä.

Ed. Fredin ehdotus "jaa", ed. Laaksosen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 62 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 44. (Koneään. 61)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Fredin ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Fredin ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Fredin ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 40. (Koneään. 62)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kietäväisen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Kietäväisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 41. (Koneään. 63)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluku 36

Luku 01 Kotimaisen velan korko ja luku 09 Muut menot valtionvelasta, hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Esitellään tulot.

Osa 11

Luku 01 Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot, hyväksytään.

Luku 04 Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut.

Keskustelu:

Ed. Fred: Arvoisa puhemies! Ehdotan momentin 01 perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa: "Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin alkutuotevähennyksen aiheuttaman hintojennousun kompensoimiseksi erityisesti lapsiperheille."

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Fred ed. Hautalan kannattamana ehdottanut momentin 01 perusteluihin otettavaksi hänen edellä esittämänsä lausuma.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Fredin ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 55 ei-ääntä; poissa 46. (Koneään. 64)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 06 Tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut, luku 08 Valmisteverot, luku 10 Muut verot ja luku 19 Muut veronluonteiset tulot, hyväksytään.

Osasto 12

Luku 28 Valtiovarainministeriön hallinnonala, luku 30 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala, luku 31 Liikenneministeriön hallinnonala ja luku 32 Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala, hyväksytään.

Luku 39 Muut sekalaiset tulot.

Keskustelu:

Ed. Laaksonen: Arvoisa puhemies! I vastalauseeseen viitaten ehdotan, että momentilta 10 vähennetään 25 000 000 mk ja että sen perusteluissa lausutaan: "Eduskunta edellyttää, että merkintäoikeuksien myynnin asemasta valtio itse merkitsee ne osakkeet, joihin merkintäoikeudet antavat oikeuden. Lisäksi eduskunta edellyttää, että Enso-Gutzeit Oy:tä valtion toimesta kehitetään yhteiskunnalliseksi yhtiöksi."

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut, että momentilta 10 vähennetään 25 000 000 mk ja että sen perusteluihin lisätään I vastalauseen mukainen lausuma.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 124 jaa- ja 20 ei-ääntä; poissa 55. (Koneään. 65)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Osasto 13

Luku 01 Korkotulot.

Keskustelu:

Ed. Laaksonen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että momentilta 13.01.01 vähennetään 80 000 000 mk lainakorkoa vastaavasti alentaen.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut, että momentilta 01 vähennetään 80 000 000 mk.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 47. (Koneään. 66)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Osasto 14

Luku 01 Valtionrautatiet, luku 04 Posti- ja telelaitos, luku 05 Posti- ja telelaitoksen konepajat ja luku 60 Tulot liikeyritysten hallinnassa olevan valtion omaisuuden myynnistä, hyväksytään.

Osasto 15

Luku 01 Takaisin maksetut lainat.

Keskustelu:

Ed. Laaksonen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että momentilta 01 vähennetään

100 000 000 mk laina-aikoja vastaavasti pidentäen.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut, että momentilta 01 vähennetään 100 000 000 mk.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Laaksonen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 67)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 02 Valtion lainanotto, hyväksytään.

Tulo- ja menoarvion tasapainoa koskeva mietinnön kappale hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun valtiovarainvaliokunnan mietintöä ei ole muuttamattomana hyväksytty, palautetaan asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n nojalla valtiovarainvaliokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Mäki-Hakola: Rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan jäsenille ilmoitan, että kokous pidetään välittömästi tämän istunnon päätyttyä.

12) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä huhtikuuta 1988 tupakkatuotteista suoritettavasta liisäverosta

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Kun tämän asian lähete keskustelussa käytiin asiasta puheenvuoron, esitin toivomuksen, että valtioneuvoston tämänkertainen tupakkaveropäätös ei menisi valiokunnassa ihan läpihuutojuttuna. On ilolla todettava, että tämä toivomus näyttää tällä kerralla toteutuneen. Sanon heti alkuun, että puheenvuoroni perussisältö on se, että tämänkertainen tupakan hinnankorotus, joka korotuksena sinänsä tyydyttää, pitäisi suorittaa vastaavalla tupakkaveron korotuksella eikä esitellä hinnankorotusta selvästi pienemmällä veron korotuksella.

Tätä veropäätöstä käsiteltäessä on syytä lyhyesti palauttaa mieleen muutama keskeinen näkökohta. Ensinnäkin, jotta nyt tapahtuva 6 prosentin hinnankorotus tehtäisiin veroa korottamalla, pitäisi veroa nostaa runsaat 2 prosenttiyksikköä. Tässä esitetään vain vajaan 1 prosenttiyksikön korotusta. Kun tupakan hintaa talvella budjetin yhteydessä korotettiin 6 %, ei veroa silloin korotettu lainkaan. Yhteensä voimme todeta, että tupakan vähittäishinnan noustessa tänä vuonna yhteensä 12 % nousee vero kokonaisuudessaan vain vajaan 1 prosenttiyksikön eli noin 2 %.

Kuluneen vuoden aikana tupakkaraaka-aineen hinta suomalaisille tupakkatehtaille on saamani tiedon mukaan laskenut noin 11 %. Raaka-aine saadaan siis halvemmalla. Tupakan tuotanto ja valmistus on viime vuosina ollut hyvin kannattavaa ja tuonut teollisuudelle huomattavia voittoja, kuten viime vuosien tilinpäätökset ja niistä tehdyt arviot osoittavat. Piilomainontaan ja ulkomaiseen urheilusponsorointiin on riittänyt runsaasti varoja.

Edelleen voidaan todeta, että tupakkaverot, josta nyt päätetään, on nykyään peräti 6 prosenttiyksikköä pienempi kuin 10 vuotta sitten, siis esitetyn korotuksen jälkeenkin. Kymmenkunta vuotta sitten tupakkaverot oli 58 % tupakan hinnasta, tämän korotuksen jälkeenkin se on vain 52 %. Kun kansanterveysyö tupakoinnin vähentämiseksi lisääntyy, niin odottaisi, että kehitys olisi toisensuuntainen.

Jos vertaamme eräisiin muihin veroihin, joista viime aikoina on päätetty, voidaan palauttaa

mieleen, että kuluneen vuoden aikana polttoainevero nousee peräti 40 % ja maidon alkutuotevähennyksen pienentäminen nostaa maidon hintaa noin 3 %, niin tupakkavero nousee siis vain vajaan 1 prosenttiyksikön eli noin 2 %. Jos puhutaan absoluuttisista luvuista, niin voidaan todeta, että polttoaineveron korotuksella kerätään valtiolle tänä vuonna lisää noin 1 160 milj. mk ja maidon alkutuotevähennyksen pienentämiselläkin 110 milj. mk, mutta tupakkaveron korotuksella vain noin 45 milj. mk.

Eräänä yksityiskohtana voidaan todeta, että kun yleisesti on vaadittu nuuskan hinnan voimakasta korottamista ja eräät tahot ovat vaatineet jopa nuuskan myynnin kieltämistä nimenomaan ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä nuoria ajatellen, niin tässä esitetään nuuskan veron pienempää korotusta kuin savukkeiden. Vielä voidaan todeta, että tupakkaveron tuoton lisääntymisestä ja nuorten tupakoinnin huolestuttavasta kehityksestä huolimatta ei tupakkaterveyskasvatukseen esitetä lisää varoja.

Näiden perustelujen jälkeen voin todeta, että kun tämänkertainen tupakan hinnankorotus on perusteeltaan yksiselitteisesti fiskaalinen ja terveystoimittainen, on käsittämätöntä, että hinnankorotusta ei tehdä täysimääräisesti tupakkaveroa korottamalla. Edellä esitetyt näkökohdat tekevät asian vielä hämmästyttävämmäksi. Eikö valtiolle raha kelpaa? Voitaisiinhan lisävaroilla esim. lisätä sydänleikkauksiin ja nuorten tupakkaterveyskasvatukseen kipeästi tarvittavia varoja.

Täytyyhän jokin perustelu olla tällaiselle oudolle menettelylle. Olen kuullut ainoana perusteluna sanottavan, että veron täysimääräisistä korotuksista on pidättäydytty, koska tupakan kulutuksen arvioidaan laskevan. Mutta kysyn, mikä velvollisuus valtiolla on turvata tupakkateollisuudelle nykyiset voitot. Ihmettelenkin, että valtio tuntuu olevan kiinnostuneempi tupakkateollisuuden tulojen ylläpitämisestä kuin omien tupakkaverotulojensa kasvattamisesta.

Haluan myös esittää ihmetykseni tavasta, jolla tupakkaveropäätöstä koskevat asiat on esitelty valtioneuvostolle ja eduskunnan asianomaiselle valiokunnalle. Käsitykseni mukaan päätöksentekijät eivät talven korotuksen yhteydessä olleet tietoisia siitä, että tupakkaveroa ei tosiasiallisesti korotettu. Tämänkertaisen korotuksen yhteydessä ei selvästi tuotu esille, että esitettyä 6 %:n hinnankorotusta vastaisi noin kahden prosenttiyksikön tupakkaveron korotus eikä nyt esitetty vajaan yhden prosenttiyksikön ko-

rotus. Onneksi, ja tästä lausun valiokunnalle tunnustuksen, tämänkertaisessa valiokuntakäsittelyssä pyydettiin uusia asiantuntijoita, joiden ansiosta asian tausta tuli virkamiesesittelyä monipuolisemmin käsiteltyä.

Yleisemminkin on todettava se valitettava tilanne, että tupakkaveroa koskevat asiat valmistellaan yksinomaan valtiovarainministeriössä tavanomaisina veroasioina. Olisi tärkeää, että valmistelussa olisi mukana sosiaali- ja terveystoimi sekä lääkintöhallitus, jotka tuntevat tarkemmin asian terveystoimittaisen puolen sekä tupakkateollisuuden toiminnan ja tilanteen. Nyt ollaan muutaman kuukauden sisällä tekevässä jo toisen kerran huonon valmistelun pohjalta huono päätös. Korostettakoon vielä kerran, että kysymys ei nyt ole tupakan vähittäishinnan korotuksen suuruudesta, vaan siitä, hyödytetäänkö korotuksella tupakkateollisuutta vai otetaanko korotus valtiolle täysimääräisellä veronkorotuksella. Tupakan erittäin suuret terveystaitat ja toisaalta valtion rahantarpeet huomioon ottaen sekä muistaen tupakkateollisuuden viime vuosien voitot pitäisi ainakin tämänkertainen hinnankorotus toteuttaa täysimääräisellä veronkorotuksella.

Herra puhemies! Kun valtioneuvoston päätös voidaan tässä vaiheessa eduskunnan ainoassa käsittelyssä vain vahvistaa tai palauttaa, ehdotan valtioneuvoston päätöksen kumoamista eli asian palauttamista valtioneuvostolle, jotta se tekisi edellä esitettyjen perustelujen pohjalta paremman päätöksen, josta hyötyisi sekä valtion kassa että tupakkateollisuuden voittojen pienentyessä välillisesti tupakoinnin vähentämiseen tähtäävä kansanterveystyö.

Pidemmällä tähtäimellä olisi toivottavaa, että tupakkaverolakia muutettaisiin siten, että perusveron määrää korotettaisiin vastaamaan nykyistä veroprosenttia. Näin voitaisiin saada valtioneuvoston päätöstä vahvempi pohja edes nykyisen tasoiselle tupakkaverolle, mikä antaisi tupakkapolitiikalle ja sen eri osapuolille nykyistä vakaamman perustan.

Herra puhemies! Mikäli tätä valtioneuvoston päätöstä ei kuitenkaan kumota, ehdotan, että eduskunta lausuu perusteluissa seuraavaa: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin sen estämiseksi, ettei teollisuus ja kauppa perusteettomasti hyödy tupakkavalmisteiden hinnannoususta.”

Ed. P e k k a r i n e n : Herra puhemies! Täältä paikalta totean ensinnäkin sen, että valiokun-

ta on mielestäni oikein ja hyvin kiinnittänyt huomiota siihen, että tämän tapaisen asian valmistelu tulee tapahtua valtiovarainministeriössä siten, että siinä valmistelussa ollaan yhteistyössä myös terveysviranomaisten kanssa.

Mutta tämä lausuma, jonka täällä ed. Puska edellä esitti, pitää sisällään tavallaan sen ihmettyksen, sen perusteettoman hinnanmuodostusmekanismin, mikä tällä hetkellä tupakkatuotteitten hinnanmuodostuksessa on. Käytännössä tämä valtioneuvoston päätös, jos sen mekanismi nyt konkretisoidaan, johtaa siihen, että kun nyt hintaa nostetaan 6 %:lla, veroa vähän nostetaan, se johtaa siihen, että tupakkateollisuus saa yhdeltä savukerasialta 5 penniä enemmän ja myös kauppa saa yhdeltä myymältään savukerasialta 5 penniä enemmän kuin on tilanne aikaisemmin ollut. Tämä on täysin perusteetonta. Se pitää sisällään ajattelun siitä, että arvioidaan näiden tupakkatuotteiden myynnin nyt vähentyvän, ja kun se vähentyy, niin se vähennys pitää kompensoida tätä kautta sitten korkeampana yhdestä savukerasiasta saatavana hintana teollisuudelle ja kaupalle. Tämä on perin kummallinen menettely. En syytä tästä nykyistä hallitusta. Tämän esityksen juuret ovat kaukana menneisyydessä. Tällaisen kummajaisen poistamiseen pitäisi valtioneuvoston hyvin nopeasti ryhtyä.

Esitys merkitsee myös sitä, että teollisuus ja kauppa saavat tänä vuonna noin 40 milj. mk tämän menettelyn ansiosta perusteetonta lisätuloa.

Herra puhemies! Kun valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyy valiokuntaryhmän esittämä perustelulausuma, joka on täsmälleen samanlainen kuin ed. Puskan täällä esittämä, niin en tässä yhteydessä tuota esitystä tee.

Herra puhemies! Edelleen esitän, että tämä korotus kuitenkin tässä yhteydessä päätettäisiin. Jos tämä esitys kumottaisiin, se johtaisi siihen, että voimaan tulisi alhaisempi tupakkavero.

Ed. Mönkäre: Arvoisa puhemies! Itse kiinnitin lisäbudjetin lähetekeskustelun yhteydessä huomiota tupakkatuotteiden hinnanmuodostukseen ja nyt ilolla totean, että valtiovarainvaliokunta on mietinnössään tähän asiassältöön puuttunut.

Lyhyesti haluan kuitenkin kerrata, mitä tupakan hinnan kohdalla on tapahtunut vuoden 1976 jälkeen. Kaupan ja teollisuuden tuotot tupakasta ovat olennaisesti nousseet, niin kuin

täällä on aiemminkin jo esitetty. Teollisuus on voinut yhä enemmän investoida tupakan myynnin edistämiseen ja kaupan riippuvuus tupakkatulosta on kasvanut. Samalla valtio on luopunut verotulostaan kaupan ja teollisuuden hyväksi. Niinpä kehitys ei ole ollut tupakkaverolaissa säädettyjen terveyspoliittisten eikä myöskään verotuksellisten tarkoituksien mukaista.

Tupakkaveron osuus savukkeiden vähittäishinnasta oli vuonna 1981 noin 61 %, kun se vuodesta 1984 alkaen on ollut vain 51 %. Valtio on itse maksanut savukkeiden liikevaihtoveron korotuksen vähentämällä tupakkaveron osuutta. Jos tuo osuus olisi nyt sama kuin se oli aiemmin silloin neljä vuotta sitten, niin tällä hinnan korotuksella valtiolle saataisiin 400 milj. mk, kun nyt saadaan 100 milj. mk.

Kiinnitän tässä tupakkaveropäätöksessä huomiota yhteen asiaan valtiovarainministeriön laskentaperusteluissa, joka taustamuistiosta on selvinnyt, laskettaessa teollisuuden ja kaupan osuutta tupakan hinnasta. Ministeriö on laskenut tupakkatuotteiden tuoton olettaen, että kulutus on 7,2 mrd. savuketta vuodessa. Nyt on sitten kysyttävä, entäpä jos savukkeita myydäänkin 7,5 mrd. Jääkö hyöty teollisuudelle tai jos myydään vähemmän kuin 7,2 mrd. savuketta, pitääkö valtion kompensoida teollisuudelle siltä saamatta jäävä osuus?

Valtiovarainministeriön laskentatapa tupakan hinnanmuodostuksessa on huono. Nyt lasketaan vero-osuus kokonaismyynnistä ja liikevaihdosta. Oikeampi tapa olisi ns. normaali laskentatapa: vero tulisi laskea markkoina kappalehinnasta savuketta kohti.

Kun tupakan hinnassa on esitetty teollisuuden osuutta korotettavaksi, on tupakkatehtaiden yhdistys vedonnut raakatupakan hinnan nousuun. Raakatupakan hinta on kuitenkin laskenut 1/3:n dollarin kurssin alenemisen vuoksi vuodesta 1985. Samanaikaisesti savukkeiden tuottajahintaa on nostettu 25 %, mikä kuulostaa melko onnistuneelta liiketoiminnalta.

Suomen Tupakan viime vuoden toimintakerptomuksen mukaan voitto sijoitetulle pääomalle oli 31 %. Melkoisen hyvää liiketoimintaa. Onpa Suomen Tupakka onnistunut tekemään laajalti ihmisiä ärsyttäneen televisiomainoksenkin kaikkien sääntöjen mukaisesti tietenkin. Tupakan piilomainontaa tuo mainos on kuitenkin selvästi.

Muistutan lopuksi vielä siitä, että tupakkatuotteiden hinnasta tehtävät päätökset ovat terveystaloudellisesti äärimmäisen tärkeitä. Jos tupak-

kan vaikutukset voitaisiin poistaa, kohennettaisiin kansanterveyttä enemmän kuin millään muulla yksittäisellä toimenpiteellä on mahdollista. Mielestäni ei ole mitään estettä sille, että valtiovarainministeriö alkaisi valmistella uudenlaista oikeudenmukaisempaa laskentatapaa tupakan hinnan osalta välittömästi. Valtion verotulojen osuutta tupakasta on nostettava samalle tasolle kuin se oli 1970-luvun puolivälissä. Kertynyt tuotto on käytettävä tehokkaaseen, erityisesti nuoriin kohdistuvaan tupakkavalistukseen sekä tupakan aiheuttamien keuhkoym. syöpien ja kroonisten hengityselinsairauksien tehostettuun hoitoon.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö edellyttääkin valtiovarainministeriöltä tämänkaltaista menettelyä, joten asiasisällöltään mietintöä tukeva ponsi ei ole tarpeen eikä tuo mietintöön olennaisesti mitään uutta, ja sillä tavalla tuo valtiovarainvaliokunnan mietintö on ottanut tämän asian huomioon, ja ymmärtääkseni siellä on myös hyvin huolellisesti kuunneltu asiantuntijoita, joten voimme vain odottaa, että toimenpiteisiin ryhdytään tämän ilmiselvästi erittäin suuren epäkohdan korjaamiseksi.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Minusta edellinen puhuja todisti täysin väärin tässä kysymyksessä sanoessaan, että tämä valtiovarainvaliokunnan mietintö olisi riittävä ja sen avulla voitaisiin kumota se tulonsiirto, joka tässä tapauksessa ollaan antamassa tupakkateollisuuden hyväksi. Tämä lausuma on yhtä ylimalkainen kun hallituspuolueiden yleensäkin antamat lausumat eikä johda mihinkään. Sen takia minusta on tarpeellista, että tässä yhteydessä hyväksyttäisiin lausuma, ja erityisen hyvä on se lausuma, joka on liitetty I vastalauseessa valtiovarainvaliokunnan mietintöön:

”Valtioneuvoston on heti ryhdyttävä toimenpiteisiin sen tulonsiirron kumoamiseksi, jonka erityisesti Amer-yhtymä Oy mutta myös muu tupakkateollisuus saa valtioneuvoston päätöksen n:o 7 seurauksena.”

Minä ehdotan tätä lausumaa ja totean, että se on ainoa nyt esillä olevista lausumista, joka on riittävän konkreettinen ja jonka hyväksymisen seurauksena ainoastaan valtioneuvosto on velvoitettu ryhtymään toimenpiteisiin.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuoroon niiltä osin, mikä koskee tämän mietinnön riittävyyttä, kernaasti olen samalla kannalla. Sen si-

jaan ed. Seppäsen muotoilussa vastalauseeksi, kun hän sanoo, että se on riittävä ja ainoa todella kattava perustelulausuma, kiinnitän huomiota siihen, että tämä muotoilu pitää sisällään nimeltä mainiten vain yhden ainoan teollisuusyrityksen. Tällä alalla toimii myös muita teollisuusyrityksiä. Ylipäänsä jonkin yksittäisen nimen mainitseminen ei mielestäni ole perusteltua.

Meidän vastaavassa lausumassamme kiinnitetään koko teollisuuteen huomiota. Sen sijaan ja siihen alleviivaten kiinnitän huomiota: ed. Seppäsen lausumaehdotus ei pidä sisällään kauppaa. Myös kaupalle tällä ratkaisulla tulee yhtä tupakkarasiaa kohti 5 penniä lisää. Meidän lausumamme pitää sisällään myös tämän kohdan korjaamisen.

Ed. Puskka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppäselä huomauttaisin, että konkreettisin kannanotto eduskunnalta on kumota huono päätös. Valtioneuvosto on siis tehnyt veropäätöksen, joka on liian lievä. Se tuo todella lisää varoja, tuloja tupakkateollisuudelle, ja konkreettisin päätös on se, että tämä valtioneuvoston huono päätös kumotaan, jolloin valtioneuvosto joutuu tekemään paremman päätöksen.

Siltä varalta, että tätä huonoa päätöstä ei palauteta valtioneuvostolle, on sitten syytä hyväksyä ponsi asiasta.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ed. Pekkarinen tässä lausui aika huonon todistuksen siitä, että me emme olisi valmiita mainitsemaan nimeltä myös muita teollisuusyrityksiä. Voinpa mainita: Suomen Tupakka, Suomen Tupakka, Suomen Tupakka ja Oy Rettig, Oy Rettig, Oy Rettig. Ei muodostu mitään ongelmaa sanoa tarvittaessa nimeltä myös muita tupakkateollisuusyhtiöitä. Muita Suomessahan ei sitten olekaan kuin vastalauseessa esitetty ja sitten nämä kaksi muuta yhtiötä: Suomen Tupakka, Suomen Tupakka, Suomen Tupakka ja Rettig, Rettig, Rettig. Minusta keskustapuolueen täytyy, kun se tekee omia vastalauseitaan, puhua konkreettisista asioista suomalaisessa yhteiskunnassa ilman, että se jatkuvasti pyrkii abstrahoitumaan elävästä todellisuudesta. Suomalaisessa yhteiskunnassa rikkailla on nimi, rikkaat ovat subjekteja, suomalaisessa yhteiskunnassa teollisuuslaitoksilla on nimi ja teollisuuslaitokset ovat myös omia subjekteja. Kun on kysymys näin keskittyneestä

tuotannonalasta ja näin keskittyneellä tuotannonalalla sen valta yrityksestä Amer-yhtymästä ja Amer-tupakasta, on perusteltua mainita se nimeltä, jolloin me puhumme suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuvista asioista.

Ed. Puskan totean olevan tässä kysymyksessä väärässä. Hän on valmis tällä hetkellä alentamaan tupakan hintaa vaatiessaan, että tätä päätöstä ei hyväksytä. Se on väärä tapa hoitaa tätä asiaa. Kyllä oikeampi tapa on se, että tupakan hintaa nostetaan, mitä me kannatamme, ja sitten me velvoitamme valtioneuvoston ryhtymään toimepiteisiin sen tulonsiirron kumoamiseksi, mikä tässä yhteydessä tupakkateollisuudelle menee.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiinnitän ed. Seppäsen huomiot siihen, että kyllä keskustan perustelulausuma on paljon konkreettimpi. Se puhuu koko tupakkateollisuudesta sataprosenttisesti eikä käy erittelemään SKDL:n lausuman mukaisesti nimeltä vain jotakuta yhtä ainoata teollisuuslaitosta. Sitä paitsi keskustan esitys on kattavampi nimenomaan siltä osin, että se koskettaa myös kauppaa ja kaupan saamaa palkkiota. Meistä ei ole oikein, että tämän korotuksen ansiosta kauppa saa tupakkarasialta 5 penniä lisää. SKDL:n ed. Seppäsen tekemä ehdotus ei koske ta ollenkaan kaupan roolia tässä ratkaisussa.

Ed. Puska (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppäselä on välttämätöntä huomauttaa, että nykysäädösten mukaan tupakkateollisuus päättää itse hinnasta. Se tekee ilmielien valtioneuvoston suosittelun 6 %:n hinnan korotuksen. Sitä ei siis valtioneuvosto eikä valtio päättä, vaan nykysysteemillä tupakkateollisuus päättää sen itse ja tekee sen ilmielien. Nyt on kysymys vain siitä, mikä on tupakkaveron prosentti. Mielestäni valtion suosittelua 6 %:n korotusta, joka sinänsä tyydyttää, ei vastaa, jotta lisävarat kerättäisiin kokonaan valtiolle, nyt esitetty 1 prosenttiyksikkö, vaan 2 prosenttiyksikköä. Olen edelleen sitä mieltä, että valtioneuvoston päätös, joka sisältää liian pienen prosenttiluvun, pitäisi kumota, jotta valtioneuvosto voisi tehdä 6 %:a vastaavan veropäätöksen. Ymmärtäkseni, mikäli eduskunta päätöksen kumoaa, valtioneuvosto joutuu ilman muuta budjetin rahoittamiseksi päätöksen tekemään.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Voidaan perustellusti sanoa, että tupakkateollisuus

on ollut hallitusten erityisessä suojelussa meidän maassamme. Tätä osoittaa se, että tupakkateollisuus on lähes kylpenyt voitoissa 1970-luvulta lähtien. Tämän johdosta maamme tupakkateollisuus on voinut myös tupakkateollisuuden voittojen ansiosta laajentaa yrityssectoriaan runsaasti, ja se on ollut tunnusomainen piirre menneinä vuosina.

Päättäjien tulisi olla huolestuneita tupakanpoltosta. Niin kuin täällä eräs puhuja totesikin, tupakanpoltto on suurin terveysriski Suomen kansalle. Maailman terveysjärjestöissäkin on äskettäin tehty laskelma, jonka mukaan Suomessa kuolee lähes 6 000 ihmistä ennen aikaisesta vuosittain tupakoinnin aiheuttamiin tauteihin. Mikä on erittäin huolestuttavaa, on se, että suomalaiset 16—18-vuotiaat polttavat tänään enemmän kuin aikuisväestö keskimäärin. Siis nuorten keskuudessa tupakanpoltto on hyvin voimakkaasti lisääntynyt. Tämän johdosta asiantuntijat toteavatkin, että jos sama suunta jatkuu, noin joka viides tämän päivän nuorista saa tupakoinnista selviä terveysvaurioita ja joka kymmenes kuolee ennen aikaisesta tupakoinnin takia.

Edellä esitetyistä syistä kristillinen liitto tukee hallituksen pyrkimystä tupakanpolton vähentämiseksi, mutta toivoisimme, että nykyinen hallitus ryhtyisi korjaamaan tilannetta sillä tavalla, että tupakan hinnan korottaminen ei tuottaisi menneiden vuosien tavalla tupakkateollisuudelle niin suunnattomia voittoja. Toisin sanoen myös tupakkaveroa olisi korotettava niin, että tulisi enemmän valtiolle ja vähemmän tupakkateollisuudelle. Tupakkaveroa olisi syytä, niin kuin eräät puhujat ovat jo todenneetkin, korottaa 1970-luvun puolenvälin tasolle.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Puskan sekä perusteluja koskevaa että valtioneuvoston tupakkapäätöksen kumoamista tarkoittavaa ehdotusta.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Täällä on eräässä puheenvuorossa tuotu esille eräitä lukuja, jotka koskevat tupakan hintaa ja valtion osuutta tupakan hinnasta. Haluan tuoda esille ne luvut, jotka minulla on ja jotka valtiovarainvaliokunnan verojaosto on saanut pyytäessään selvityksiä valtiovarainministeriöltä näiltä osin.

Ensinnäkin voidaan todeta, että tämän vuoden alussa valtion prosentuaalinen osuus tupakan vähittäismyyntihinnasta oli 67,42 % ja se käsittää sekä valmisteveron että liikevaihtove-

ron. Kaupan osuus oli 16,15 %, teollisuuden osuus 16,43 %. Kaupan ja teollisuuden osuus on pysynyt suhteellisesti samansuuruisena vuodesta 1986 lähtien. Nyt näiden suhteellinen osuus tämän päätöksen johdosta tulee alenemaan.

Jos vähän pitemmällä aikavälillä tarkastellaan kaupan ja teollisuuden osuutta, voidaan todeta, että vuonna 1968 kaupan osuus oli 10,39 % ja teollisuuden osuus 14,83 %. Jos sitä siis verrataan kaupan nykyiseen 16,5 %:iin ja teollisuuden 16,43 %:iin, voidaan todeta, että nimenomaan kaupan osuus tupakkatuotteiden hinnoista on varsin voimakkaasti noussut. Tässä on tietävästi ollut tietoinen pyrkimys myös pyrkiä tukemaan pieniä kauppaliikkeitä, joille savukkeiden myynnillä on myös taloudellista merkitystä. Mutta on myös todettava, että jopa teollisuudenkin osuus tupakkatuotteiden hinnoista tällä 20 vuoden aikajaksolla on noussut, ja voidaan sanoa, että kehitys on ollut melkein koko ajanjakson samansuuntaista.

Ehkä on syytä myös todeta se, mikä on korotuspäätöksen jälkeen tupakkatuotteiden hinnannuodostus. Jos me otamme 20 savukkeen Marlboro-askin, voidaan todeta, että korotuksen jälkeen teollisuuden osuus siitä on 15,93 % eli 1,96 mk, kaupan osuus 15,65 % eli 1,92 mk, liikevaihtoveron osuus 16 % eli 1,97 mk, perusveron osuus 40 % eli 4,92 mk ja lisäveron osuus 12,42 % eli 1,53 mk, jolloin vähittäismyyntihinnaksi tulee 12,30 mk. On totta, että teollisuuden osuus lisääntyy tässä yhteydessä 5 pennillä ja kaupan osuus lisääntyy myös 5 pennillä.

Teollisuuden hinnannousua on perusteltu sillä, että kulutuksen on arvioitu vähentyvän 2,3 %. Mielestäni voidaan perustellusti arvostella sitä, onko tarkoituksenmukaista tällaisin laskennallisin perustein pyrkiä kompensatiota teollisuudelle suorittamaan sille päätöksestä aiheutuvista ns. menetyksistä. Pidänkin äärimmäisen tärkeänä sitä, että pyritäisiin jatkossa säännöllisesti selvittämään, mitkä ovat tupakkateollisuuden todelliset kustannukset, jotta teollisuuden osuus voisi varsin pitkälti näitten perusteiden mukaisesti määräytyä.

Haluan kuitenkin erityisesti korostaa sitä, että kaikissa niissä tilanteissa, joissa toiminta ja hinnannuodostus on valtiovalan taholta säänneltyä, se johtaa tietysti toiminnan tehottomuuteen ja myös helposti siihen, että ylihintaa voidaan näissä tapauksissa jopa periä, joten saattaisi olla perusteltua, että järjestelmä muodostettaisiin sellaiseksi, että myös valmistuksen

osalta voisi syntyä todellista kilpailua ja myös siten, että savukkeiden hinnoilla kilpailtaisiin jopa tuotetiskillä, kuitenkin siten, että pidetään hinta veron avulla riittävän korkeana.

Ed. Helle: Herra puhemies! Kannatan ed. Seppäsen ehdotusta.

Ed. Puska: Herra puhemies! Ed. Sasille vielä huomautan, että tupakan hinnan muodostushan on tällä hetkellä vapaa. Sitä ei valtio säätele. Valtio päättää ainoastaan tupakkaverosta. Nyt mielestäni valtion pitäisi ottaa pikkuisen enemmän, ja sen jälkeen teollisuus voi itse tehdä omat johtopäätöksensä.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Täällä on paljon käytetty puheenvuoroja, jotka mielestäni vahvistavat sitä näkemystä, että nimenomaan Amer-yhtymä on tärkein hyötyjä tässä tapauksessa. Ed. Hautala puhui siitä, miten tupakkafirmat ovat laajentuneet muille toimialoille. Mutta näinhän ei ole käynyt varsinaisesti muiden yhtiöiden kuin Amer-yhtymän osalta. Oy Rettig Ab laajeni tietenkin keskiolutilalle, kun se osti Oy Sinebrykoff Ab:n. Mutta se firma ostettiin muilla miljoonilla kuin tupakkateollisuuden miljoonilla. Tupakkateollisuus on ollut Rettigille suppeva, aleneva ja heikkenevä toimiala. Samaten Suomen Tupakka on toiminut vain perinteisillä tupakkalaaduilla, ja senkin markkinaosuudet ovat alentuneet.

Mitä tulee kaupan osuuteen, kaupan osuus jakautuu hyvin tasaisesti monille pienkaupoille ja kioskeille maassamme. Minusta se osuus ei ole niin ongelmallinen kuin on tupakkateollisuuden osuus, joka tällä tavalla keskittyy lähes yksinomaan Amer-yhtymälle ja tekee mahdolliseksi yhtiön laajenemisen turveteollisuuden jälkeen myös aivan erikoisille toimialoille. Siinä mielessä minusta kaupan osuutta ei ole välttämättä mainittava päätöksessä tulonsiirron kumoamiseksi. Mutta tupakkateollisuus, joka tupakan piilomainontaa, valheellista yrityskuvainontaa harjoittaa, pitää saada kuriin. Sillä tavalla täytyy estää sitä vastoin lainsäädäntöä markkinoimasta tuotteitaan nuorisollemme.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Ed. Puskan puheenvuoron johdosta haluan todeta, että on totta, että tupakkatuotteiden hinnoittelu ei ole säänneltyä tällä hetkellä muodollisesti. Mutta tosiasiaassa, kun merkki tupakkatuotteen kylväen laitetaan, se merkitsee sitä, että se säätelee

varsin pitkälle sen hinnoittelun. Hinnoittelua voitaisiin luonnehtia varsin pitkälle monopolistiseksi.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Ehdoittomasti viimeisen kerran esillä olevasta asiasta ed. Seppäselä, kun hän vähätteleä kaupan osuutta hinnamuodostusmekanismissa: Kuten ed. Sasikin täällä jo totesi, kaupan sekä prosenttiosuus vähittäismyyntihinnasta että myös absoluuttinen osuus lopputuotteen hinnasta on kasvanut enemmän kuin minkään muun osuus tupakan hinnanmuodostuksessa. Jos johonkin aiotaan puuttua nimenomaan epäterveenä ilmiönä, juuri tähän pitäisi puuttua, niin kuin meidän perustelulausumaehdotuksemme siihen puuttuukin.

Mitä tulee pienten kauppojen pystyssä pitämiseen ja pysyttämiseen, keskustan mielestä niiden pystyssä pitäminen myrkkijä myymällä ja siitä vähän enemmän liksaa tarjoten ei ole perusteltua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puska ed. Kauppisen kannattamana ehdottanut, että valtioneuvoston päätös kumotaisiin.

Lisäksi on ed. Puska ed. Kauppisen kannattamana ehdottanut sen varalta, että päätöstä ei kumottaisi, perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin sen estämiseksi, ettei teollisuus ja kauppa perusteettomasti hyödy tupakkavalmistusten hinnannoususta."

Ed. Seppänen on ed. Helteen kannattamana ehdottanut I vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Toinen varapuhemies: Ensin on äänestettävä valtioneuvoston päätöksen kumoamista tarkoittavasta ehdotuksesta.

Joka hyväksyy mietinnön ponnen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on valtioneuvoston päätös kumottu.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 114 jaa- ja 28 ei-ääntä; poissa 57. (Koneään. 68)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön ponnen.

Toinen varapuhemies: Nyt äänestetään perusteluja koskevista ehdotuksista. Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten niistä on ensin äänestettävä vastakkain ja sen jälkeen voitta-neesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Seppäsen ja ed. Puskan ehdotusten välillä.

Ed. Seppäsen ehdotus "jaa", ed. Puskan ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 78 jaa- ja 44 ei-ääntä, 22 tyhjää; poissa 55. (Koneään. 69)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Seppäsen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Seppäsen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 35 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 57. (Koneään. 70)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä huhtikuuta 1988 raakasokerin tullista

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Asetus 6 päivältä toukokuuta 1988 Romanian kanssa tehdyn pitkäaikaisen kauppasopimuksen 12 artiklan soveltamisesta

Esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu ase-

etus. Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelu:

Ed. Björklund: Herra puhemies! Tässä on käsiteltävänä Romanian kanssa solmimamme pitkäaikainen kauppasopimus ja sen erään artiklan soveltaminen. Tämän asian käsittely ulkoasiainvaliokunnassa on sujunut varsin rutiininomaisesti. Mutta tällaisiin kauppapoliittisiin pieniinkin ratkaisuihin sisältyy aina jokin poliittinen ulottuvuus, ja tässä tapauksessa, tässä vaiheessa, tämän asian poliittiseen ajankoh- taiseen ulottuvuuteen on syytä tässä kiinnittää huomiota.

Poliittisen ulottuvuuden tähän kysymykseen tuo se vaikea ja pitkittynyt talouskriisi, joka Romaniassa vallitsee ja jota voi kuvata hyvin perinteisillä sanoilla vilusta ja nälästä. Unkarissa, jossa tasavallan presidentti parhaillaan on vierailulla, on tälläkin hetkellä useita tuhansia pakolaisia Romaniasta. Tilanne on nyky-Euroopan valtioiden keskinäisissä suhteissa aika käsittämätön ilmiö varsinkin, kun on kyse maista, jotka yhteiskuntajärjestelmältään muistuttavat toisiaan. Tähän on syynä se, että Romaniassa talouskriisin keskellä on harjoitettu kansallisuuspolitiikkaa, josta löyhähtää vastaan sellainen tunkkaisuus, jonka olisi toivonut maanosassamme puhaltavien kansallisuuspoliittisten uusien tuulien jo puhdistaneen. Siellä harjoitetaan kansallisuuspolitiikkaa, joka on vierasta Etykin päätösasiakirjan kirjaimelle ja hengelle.

Herra puhemies! Vaikka nyt onkin niin, että Etyk-isännys ei Suomea velvoita mihinkään päätösasiakirjan ylimmän valvojan rooliin, tässä konkreettisessa tapauksessa mielestäni Suomen hallituksen on syytä sopivalla tavalla ilmaista vakava huolestumisensa Romanian hallitukselle niistä toimista, joilla tälläkin hetkellä tukahdutetaan Romaniassa unkarilaisen suku-

laiskansamme jäsenten ja muiden Romanian kansallisten vähemmistöjen perustavaa laatua olevia oikeuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotukset laiksi valtiontilintarkastajain oikeudesta tarkastaa eräitä valtion tukitoimia ja valtiontalouden tarkastustoiminnan kehittämistä tarkoittaviksi laeiksi

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 34 ja lakialoite n:o 37/1987 vp., jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31.

Keskustelu:

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Suomen eduskunta lausui 19 vuotta sitten, vuonna 1969, toivomuksen nyt käsittelyssä olevan lain säätämisestä. Toivomuksen toteuttamiseen on lähes parin vuosikymmenen ajan paneuduttu perusteellisesti ja syvällisesti. Laki valtion tilintarkastajien oikeudesta tarkastaa eräitä valtion tukitoimia perustuu hallituksen yksimieliseen päätökseen. Yksimielisiä ovat olleet mietinnön valmistellut valtiovarainvaliokunnan tarkastusjaosto ja sen käsitellyt valtiovarainvaliokunta.

Valtion tukitoimilla ja niiden oikealla käytöllä on kansantaloudelle ja yhteiskunnalle monia myönteisiä vaikutuksia. Tukitoiminnan valvonnan hyvä järjestäminen on myös parasta neuvontaa varsinkin, kun valtion tuen erheelliseen tai jopa väärinkäyttöön voidaan aina tarvittaessa puuttua mahdollisimman tehokkaasti. Vastaisuudessa saamme myös nykyistä kattavamman käsityksen kunkin tukimuodon tarkoitukseenmukaisuudesta ja vaikuttavuudesta. Onhan valtion tilintarkastajain tarkastusoikeus tähän asti ulottunut esim. budjettitalouden osalta vajaan puoleen tulo- ja menoarviossa myönnettyistä määrärahoista.

Vuosittain omassa kertomuksessaan valtion tilintarkastajat voivat selvittää eduskunnalle tämän tahdon toteutumisasteen, mutta myös onnistumistamme tai epäonnistumistamme yhtä hyvin lainsäädäntötyössä kuin valtion tulo- ja menoarviota koskevilla päätöksillä. Itse asiassa vasta nyt eduskunnalle ja sen omalle tarkastuselimelle, valtion tilintarkastajille, muodostuvat asianmukaiset ja riittävät mahdollisuudet hoitaa itse tärkeätä valvontatyötä. Puoltaessaan hallituksen esityksen hyväksymistä valtiovarainvaliokunta korostaa tehokkaan, koko julkiseen talouteen kohdistuvan tilintarkastuksen välttämättömyyttä. Niin ikään valiokunta korostaa julkisen talouden tarkastustoiminnan järjestämistä niin, että valtion tilintarkastajain ja valtiontalouden tarkastusviraston työskentely sekä mahdollisuuksien mukaan myös kunnallistalouteen kohdistuva tarkastustoiminta tapahtuisi yhteistoiminnassa ja suunnitelmallisesti aiheettomien päällekkäisyyksien ehkäisemiseksi.

Valtion tilintarkastajien toimivallan laajentaminen säätämällä nyt heille oikeus tarkastaa valtion tuen myöntämistä, käyttöä ja valvontaa on johdonmukainen jatko niille toimenpiteille, joiden pyrkimyksenä on ollut valtionhallinnon parlamentaarisen valvonnan tehostaminen ja järjeistämisen.

Ed. Mattila: Herra puhemies! On annettava täysi tunnustus valtiovarainvaliokunnan tarkastusjaostolle tämän asian ripeästi käsitteystä. Tästä asiasta teki eduskunnan puhemiesneuvosto lokakuussa 1981 valtioneuvostolle esityksen, ja näin on asia vuosien varrella sitten kehkeytnyt varsinaisen lain muotoon. Tämän mukaan Suomi Euroopan maista nyt viimeisenä siirtyy järjestelmään, jossa myös parlamentin alaisella elimellä, tarkastuselimellä, on valtionapujen ja -tukien tarkastusoikeus.

On syytä erityisesti alleviivata yhteistoimintaa olletikin, kun on vähäisiä resursseja. Jotta tulisi kuva siitä yhteistoiminnasta, mikä tällä hetkellä vallitsee, haluan eduskunnan pöytäkirjoihin merkittäväksi tuoda esille sen, että viikko sitten kuntien keskusjärjestöjen edustajat, valtiontalouden tarkastusvirasto ja valtiontilintarkastajat yhteisesti jättivät opetusministerille esityksen, jotta ministeriö ryhtyisi toimenpiteisiin julkisen hallinnon tilintarkastajien auktorisoinnin järjestämiseksi, joka meidän maastamme puuttuu. Tämä antaa kuvan siitä, että vastainenkin toiminta tulee varmaan, näin oletan, olemaan yhteistyöhaluista ja yhteistyökykyistä.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Tämä laki on varmasti tarpeellinen sinänsä, koska eduskunnan roolia on syytä lisätä erilaisten lakien toimeenpanovalvonnassa. Tässä yhteydessä haluaisin kiinnittää pariin näkökohtaan huomiota. Ensinnäkin jo perustuslakiemme mukaan eduskunnalle ja kansanedustajille kuuluu valvontaa. Siihen ei ole paljontaan kiinnitetty huomiota käytännössä, mutta ehkä sitäkin puolta kannattaa jatkossa muutenkin miettiä. Tämä laki on ehkä osaltaan perustuslain syventämistä tältä osin.

Toinen puoli on se, että valtiontilintarkastajien kannattaa kiinnittää huomiota omaan toimintaansa ja erityisesti kanslian toimintaan sikäli, että ei taas tehdä tarpeettomia vahinkoja tässä tarkastustoiminnassa yritystoiminnalle. Jos leviää se käsitys, että tarkastus on turhan byrokraattista, hankalaa ja vaivalloista ja aiheuttaa ongelmia, voi olla, että tietyt tukimuodot eivät tule kovin suosituiksi valvontasyistä. Toisaalta kun puhutaan yhteistoiminnasta esimerkiksi valtiontalouden tarkastusviraston kanssa, valtiontilintarkastajien kannattaa siihenkin kiinnittää huomiota, koska käytännön kokemukset valtiontalouden tarkastusviraston toiminnasta ovat suhteellisen kielteiset, monessa suhteessa. Yleensä aina kun he puuttuvat asioihin, siitä aiheutuu turhia vahinkoja. Tietysti he tekevät myös hyvää työtä, mutta minulla on riittävästi henkilökohtaisia kokemuksia myös valtiontalouden tarkastusviraston huonosta työstä.

Ed. Mattila: Herra puhemies! Ed. Leppäsen puheenvuoron johdosta haluaisin todeta tämän lain säätämisestä sen, että olen myös henkilökohtaisesti käsittänyt, että hallitusmuoto kattaisi valtiontilintarkastajillekin oikeuden valtionapujen ja tukien tarkastamiseen. Tältä pohjalta olisi pitänyt lähteä liikkeelle. Vuosikymmenien aikana muotoutunut käytäntö, kun valtiontilintarkastajat eivät ole tähän puoleen kiinnittäneet huomiota, on tullut laiksi. Näin ollen ei voida valvontaa suorittaa, ellei erillistä lakia ole säädetty. Nyt se ollaan tekemässä.

Mitä tulee tilintarkastajien kanslian toimintaan, on luonnollisesti lähdeittävä siitä, että toiminta on yhteistä hyvää tarkoittava, ei ainaakaan tietoisesti vahinkoa tuottavaa. Byrokration poiskarsiminen on luonnollista. Uskon, että niillä resursseilla, joita tällä hetkellä on käytettävissä, ei byrokration lisäämiseen ole mah-

dollisuuksiakaan. Yhteistyö kaikkien julkisen hallinnon tarkastusviranomaisten kesken on välttämätöntä. Se kokemus, mikä eduskunnan alaisella tarkastusyksiköllä tämän hetken yhteistyöstä on olemassa, on kertomassa pelkääntään hyvästä ja hyvistä esimerkeistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

16) Ehdotus laiksi vapaakuntakokeilusta

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 54, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. Hurskainen-Leppänen: Arvoisa puhemies! Laki vapaakuntakokeilusta tuotiin aika niukalla aikataululla eduskunnan käsiteltäväksi. Lain valiokuntakäsittely jäi todella lyhyeksi, mutta joka tapauksessa valiokunnassa pyrittiin perinpohjaiseen käsittelyyn. Vapaakuntakokeilulaki on erittäin merkittävä. Sen takia olisin toivonut, että lain käsittelyyn olisi varattu pitempi aika ja näin ollen olisimme voineet paneutua vielä laajemmin ja perinpohjaisemmin asiaan.

Vapaakuntakokeilun keskeisiä tavoitteita ovat mm. kunnan palvelujen parantaminen, kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen ja demokratian kehittäminen. Lisäksi valiokunta näki erittäin merkittäväksi, että myös kuntien luottamushenkilöiden asemaa ja vaikutusmahdollisuuksia lisätään.

Vapaakuntakokeiluun liittyvät luottamusmieselinten yhdistämiset, lisäämiset tai lakkauttamiset ovat aiheuttaneet kunnissa pelkoja, että luottamusmiesten määrän väheneminen aiheuttaisi demokratian kaventumista. Uskon, että näin ei käy, vaan päinvastoin asiakokonaisuudet lautakuntakäsittelyissä lisääntyvät ja näin

ollen myös näennäisdemokratia tulee väheneään.

Yhtenä keskeisenä tavoitteena edellisten lisäksi on kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen. Omassa kunnassani on kuntalaisten osallistumismahdollisuuksia lisätty eri tavoin ja jonkin aikaa alueellamme on tätä kokeiltu ja saatu erittäin hyviä kokemuksia. Näistä ovat hyvinä esimerkkeinä alueellamme kuntalaisten tiedotustilaisuudet, kannanosakoukset, kylätoimikuntien kokoukset ja muut vastaavat intressiryhmien kokoukset kuntalaisten yhteistoiminta-asioiden edistämiseksi.

Vapaakuntakokeiluun tulee sisäasiainministeriö valitsemaan kunnat. Kuntien valinnassa tulisi ottaa huomioon se, että mukana olisi pieniä, suuria, köyhiä ja rikkaita kuntia sekä valinnassa tulisi ottaa huomioon valiokunnan mukaan myös alueelliset, poliittiset ja kielelliset näkökohdat, jotta kokeilusta saataisiin mahdollisimman laajoja ja kattavia tuloksia.

Kokeilukuntia valittaessa tulisi ottaa huomioon myös kuntien valmiudet kokeilun aloittamiseen. Useissa kunnissa on monien vuosien ajan jo huolellisesti valmisteltu mahdollista kokeilutoimintaa ja kunnat ovat varautuneet muutoksiin ja kehittäneet omista lähtökohdistaan kokeilumalleja. Myös tämä asia tuli valiokuntakäsittelyn kuluessa hyvin vahvasti esille.

Yhtenä keskeisenä tavoitteena on kuntien itsehallinnollisen aseman vahvistaminen. Tähän olisi mielestäni olennaisesti liittynyt kokeiluun alunpitäen suunniteltu valtiosuosjärjestelmien uusiminen. Nyt se ei kuitenkaan sisälly tähän lakiesitykseen, ja tältä osin voidaan sanoa, että osaksi vapaakuntakokeilu aloitetaan ensi vuoden alusta tämän lain voimaan tultua mielestäni himmennetyin lyhdyin. Kuitenkin rohkenen toivoa, että lakiesitykset saataisiin mahdollisimman pikaisesti, jopa jo ensi syksyn kuluessa eduskuntakäsittelyyn, jotta tältä osin voitaisiin kokeilua edelleen kehittää.

Valiokuntakäsittelyssä tuli eri asiantuntijoiden lausunnoissa esille, että valtiosuosjärjestelmän uudistamisen poisjääminen tulee aiheuttamaan kokeilutoiminnan kaventumista monelta osin.

Vapaakuntakokeilun yhtenä perimmäisenä tavoitteena näen myös sen, että kunnallishallintoa tullaan uudistamaan pitkällä tähtäimellä hyvin radikaalisti, ja uskon, että kokeilun tulokset tulevat olemaan pohjana tälle uudistukselle. Sen takia on tärkeää, että kokeilu toteutettaisiin mahdollisimman laaja-alaisesti ja että

kokeilukunnat olisivat ennakkoluulottomia ja loisivat vapaasti ideoita ja kehittäisivät niitä omissa kunnissaan omista lähtökohdistaan. Näin saataisiin laajaa tietoa tulevaisuutta silmällä pitäen. Valiokunnassa keskusteltiin hyvinkin laajasti tästä asiasta ja esille tuli useita erittäin merkittäviä kokonaisuuksia, joista olisi ollut tärkeää kuulla vielä asiantuntijoita.

Näin ollen mielestäni eräs erittäin merkittävä asia monien kuntien kannalta ja myös kunnan demokratian kannalta jäi lähes täysin vaille valiokuntakäsittelyä. Tällä hetkellä useissa kunnissa on erilaisia kunnallisia osakeyhtiöitä, osuuskuntia ja yhteisöjä. Niiden asema ja toiminta kunnissa on hyvin kirjavaa. Tämä on mielestäni jo tällä hetkellä hyvinkin merkittävä asia kuntien toiminnoissa, ja uskon, että tulevaisuudessa näiden merkitys tulee kasvamaan.

Käsittelyn aikana ainoastaan toimistopäällikkö Aulikki Mentola sisäasiainministeriöstä puuttui lyhyesti tähän asiaan ja otti Ruotsista esimerkkinä Brecken kunnan, jossa lähes kaikki kunnan toiminnot on hoidettu osakeyhtiömuotoisesti. Mielestäni nämä toiminnot voivat olla kunnissa jopa rikkaus, mutta niissä on myös erittäin paljon vaaratekijöitä, ja sen vuoksi näkisin, että myös vapaakuntakokeilun yhteydessä kiinnitettäisiin huomiota päätösvallan hajautuksen tuomiin kehittämistarpeisiin. Erityisesti painotan tässä yhteydessä osakeyhtiöitä, osuuskuntia ja muiden yhteisöjen järjestämää toimintaa.

Arvoisa puhemies! Vapaakuntakokeilun yhteydessä perustetaan seurantaryhmä sisäasiainministeriöön. Näenkin, että jos todellista tahtoa kunnalliseen itsehallintoon löytyy, niin myös peruskuntien edustajia tulisi ottaa mukaan tähän seurantaryhmään. Vapaakuntakokeilun yhtenä tavoitteena on, että demokratia lisääntyy, vaikkakin luottamusmiesten määrä saattaa vähentyä. Tämän takia on erittäin merkittävää, että myös luottamusmiesten koulutusta lisätään ja kehitetään ja näin lisätään samanaikaisesti luottamusmiesten valmiuksia hoitaa luottamustehtäviään. Yhtenä keskeisenä asiana näiden lisäksi näen, että vapaakuntakokeilun myötä tulisi myös kunnallista tiedotusta lisätä ja vähentää samanaikaisesti näin ennakkoluuloja kunnallista toimintaa kohtaan.

Lopuksi otan esille vielä asian, joka mielestäni olisi kuulunut vapaakuntakokeilun yhteyteen, eli kuntalaisten mahdollisuuden osallistua määrättyissä asioissa kansanäänestyksellä päätöksentekoon. Toivonkin, että tältä osin asiaa

vielä tutkitaan ja myös tämä liitetään mahdollisesti myöhemmässä vaiheessa neljä vuotta kestäväan palvelukuntakokeiluun.

Ed. Turunen: Arvoisa puhemies! Vapaakuntakokeilusta on kirjoitettu ja puhuttu pitkään, eikä ihme, sillä nykyisin on pitkälti toista sataa lakia, asetusta, valtioneuvoston tai ministeriön päätöstä, joilla on määrätty kuntien valtionosuuksista ja -avustuksista. Budjetissakin on noin 130 eri momenttia, joilta valtionosuuksia jaetaan. Lisäksi on valtaisa määrä muita käyttäytymissääntöjä kunnille. Itse hallinnon järjestäminen on määritelty tietysti kunnallislaissa sekä lukuisissa erillislaeissa. Kunta on kuin palvelija, joka saa isännän määräämistä töistä palkkioita sekä tiukat ohjeet, miten ja mihin ne on pakko käyttää ja mitä niillä ei saa hankkia. Kunta on kuin holhouksen alainen.

Ihmiset ovat kehittyneet, viisastuneet ja ymmärtäväisiksi tulleet. Tätä tuskin kukaan tohtii kieltää ainakaan omalta kohdaltaan. Johdonmukaisesti tästä seuraa, että kuntalaiset ovat kyllin kypsiä ilman nykyisen kaltaista holhousta hoitamaan omia asioitaan omassa yhteisössään, kunnassa, vieläpä taloudellisesti, tehokkaasti ja todellisten tarpeiden mukaisesti. Tästä on kysymys, kun vapaasta kunnasta eli vapaakunnasta keskustellaan.

Vapaakuntakokeilua koskeva ensimmäinen lakiesitys on nykyistä vapaamuotoisemman kunnallishallinnon kokeilemisen laki. Tällaiseen ilman siihen kiinteästi liittyviä poikkeuslajeja voimassa olevista sääöksistä ja valtionosuuksista pelkkä hallintokokeilulaki on kuitenkin siinä mielessä vajavainen, ettei se vielä kerro kokeilun suomista todellisista mahdollisuuksista juuri mitään. Tämä tuli selvästi esille myös monen asiantuntijan esityksessä valiokuntakäsittelyssä.

Yhdyn ed. Hurskainen-Leppäsen arvosteluun lain käsittelyyn varatusta vähäisestä ajasta. Valiokunnan oli uskottava viikossa asioita, joita muualla on haudottu vuosia.

Kokeilua suunnittelevissa kunnissa joudutaan nyt tekemään ratkaisuja ikään kuin luotolla. Kunnat joutuvat valitettavasti vain luottamaan siihen, että lakipaketin loput lait varsinaisine vapaakuntakokeiluineen antavat kunnille ilman taloudellisten riskien pelkoa todellisia mahdollisuuksia yksinkertaiseen, selkeään, nopeaan ja taloudelliseen kuntalaistensa palvelumiseen. Hallituksen ja eduskunnan on puolestaan syksyllä tämä luotto lunastettava.

Hallituksen nyt antama lakiesitys, kuten jo sanoin, on itse asiassa vain nykyistä vapaamuotoisemman kunnallishallinnon kokeilemisen laki. Se koskee siis vain toiminnan järjestämistä ja järjeistämistä. Toisin sanoen kokeilukunnissa voidaan supistaa viranhaltijaorganisaation moniportaisuutta ja vähentää lauta- ja johtokuntien määrää vastuualueita vastaavasti laajentaen. Kunnanhallitukselle annetaan nykyistä keskeisempi asema. Tavoitteena on suppean sektoriajattelun sijaan laajempien kokonaisnäkemysten saaminen, mikä puolestaan antaa kuin itsestään mahdollisuuden veromarkkojen säästöön. Toisin sanoen uudessa laissa hieman suppeampi määrä ihmisiä katsoo laajempia asioita, kun nykyisen lain mukaan laaja väki katsoo suppeaa asiaa.

Alistusmenettelyä puretaan tässä kokeilussa, mikä merkitsee itsehallinnon korostumista, jota täälläkin eduskunnassa on peräänkuulutettu. Tähän kokeiluun kunnat voivat ilmoittautua. Seuraavassa vaiheessa voivat kunnat anoa myös muutoksia käyttökustannusten valtionosuusjärjestelmiin, ja tähän kokeiluun puolestaan pääsee mukaan vain pari-, kolmekymmentä kyllin kypsää kuntaa.

Tältä osin valmistelutyö on kuitenkin vielä kesken, sillä yksimielisyyttä ehdoista ei ole löydetty. Näin meille on kerrottu. Köyhien kuntien tappion takuut ovat selvittämättä ja sopimatta. Valtiovarainministeriön olisi tullutkin antaa selvitykset valiokunnalle ennen nyt esillä olevan lain käsittelyn loppuun saattamista. Itse asiassa eihän sellainen kokeilu ole mikään kunnan kokeilu, johon eivät kaikenkokoiset ja -tyyppiset kunnat uskalla taloudellisten riskien vuoksi mennä mukaan.

Samoin olisi jo tässä vaiheessa pitänyt olla tarkemmin tiedossa mahdollisuudet poikkeuksiin joidenkin lakien ja asetusten säännöksistä. Näitä tietoja jos mitään tarvittaisiin kokeilua suunnitteleviin kuntiin. Syksyllähän nämä saamme.

Hallinnonjärjestämiskokeilu ja myös varsinainen vapaakuntakokeilu valtionosuuksien vapaampine käyttömahdollisuuksineen on ensisijaisesti tarkoitettu uudistushaluisille kunnille, jotka haluavat kohdata kuntalaisensa kokonaisuina ihmisinä ja palvella heitä yksinkertaisesti, selkeästi, nopeasti ja taloudellisesti ilman, että jokaista asiaa kääretään A4-paperiin erikseen ja vieläpä monella eri luukulla. Vapaus kokeilla erilaisia hallinnonjärjestämiskeinoja on rikkaus, jolloin voidaan joustavasti käyttää myös

yksityispalveluja ostopalveluina tai järjestellä asioita vaikkapa kunnallisten osakeyhtiöiden kautta. Niitä ei saa nähdä peikkoina, kuten edellisen puheen rivien välistä voi lukea, vaan valinnanvapautena, joka on kunnan luottamushenkilöiden itsensä päätösvallassa.

Lakiesityksen yleisperusteluissa rohkaistaan epäuskoisia ja luvataan, ettei kunnille aiheuteta kokeilutoiminnasta lisäkustannuksia. Hallinnon järjestämisessä syntyneet uudet toimet ja mahdollisesti muutettujen virkojen ja tointen palkkausmenot luetaan samoin perustein kuin aikaisemminkin valtionosuuden piiriin. Kokeilun seurantakulut kunnat joutuvat kuitenkin maksamaan itse. Syytä on vielä todeta, että sekä tämän lain että myöhemmin esiteltävien lakien valmistelutyöhön ovat kunnalliset keskusjärjestöt voineet osallistua merkittävällä tavalla. Siellä ainakin uskotaan lakien tuovan mukanaan uutta ilmettä kuntien kehitykseen, ja kunnallislain uudistamiseen voidaan saada hyviä kokeilukokemuksia.

Arvoisa puhemies! Vaikka lakipakettia ei nyt ole voitukaan käsitellä kokonaisena, on kuitenkin syytä olla tyytyväinen siihen, että vihdoinkin päästään vapaakuntakokeiluun ja saadaan erilaiset kunnalliset kukat kukkimaan. Saattaa olla viisastakin, että liikkeellelähtö tapahtuu pienin askelin ja kuin verhoa raottamalla, sillä luulenpa niin, että monessa kunnassa liian ison kakun haukkaaminen kerralla voi tukehduuttaa monen kunnallisen päättäjän.

Meidät on aikojen kuluessa saatettu holhoukseen yhä uusia ja uusia lakeja säättämällä. Nyt meitä yritetään päästää holhouksesta, ja mitenäs muuten, arvoisa puhemies, kuin uusia lakeja säättämällä. Tällaista tämä on, vapaus.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Jos vapaakuntajärjestely merkitsee kunnallisen itsehallinnon vahvistumista, kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien lisääntymistä, kunnallishallinnon kehittämistä kulloisiakin tarpeita palvelevaksi ja vastaavaksi ja palvelutuotannon tehostumista nimenomaan saajan kannalta arvoituna ja vielä siinä ohessa taloudellisuuden lisääntymistä, niin tälle järjestelylle ja siihen liittyvälle kokeilulle tulee antaa tuki.

Täällä on kahdessa edellisessä puheenvuorossa ansiokkaasti kiinnitetty huomiota myös niihin vaaroihin, jotka tähän kokeiluvaiheeseenkin liittyvät. Jo valiokunnan mietinnössä todetaan, että näin ei saa vaarantaa kuntalaisten oikeusturvaa eikä palvelujen saatavuutta. Jälkim-

mäiseen liittyen monet kulttuuritahot ovat jo heränneet, muun muassa kirjastoväki, joka on ollut varsin huolissaan siitä, että vapaakuntakokeiluvaihekin jo saattaa merkitä kirjastopalvelujen heikkenemistä kunnissa. Kun Oulun kaupunkiin saatiin ensimmäiset tiedot Ruotsista, niin silloin nimenomaan tähdennettiin sitä, että eräissä kunnissa kulttuuripalvelujen kohdalla olikin tapahtunut heikkenemistä eikä suinkaan vahvistumista. Siis todella perusteltua aihetta huoleen tässä mielessä on.

Ympäristönsuojeluasioista aivan erinomaisen kiinnostuneena henkilönä olen suurella sano-taanko rauhattomuudella seurannut niitä ajatuksia, että tämä vapaakuntakokeilu mahdollistaa varsin nopeasti eroon pääsyn ympäristönsuojelulautakunnista. Valiokuntaan Imatran kaupungin edustajat toivat ehdotelman, jossa ehdotetaan ympäristönsuojelulautakunnan lakkauttamista ja tehtävien siirtämistä rakennuslautakunnalle. Kun tietää, millä arvomaailmalla rakennuslautakunnassa päätöksiä tehdään, niin voi olla todella huolissaan ympäristönsuojeluasioitten tulevaisuudesta.

Tämä asia sai toissaviikolla vielä lisää pontta, kun eräs varsin merkittävä taho soitti minulle tänne eduskuntaan ja sanoi, että jopa lääninhallitukseen on tullut viestejä siitä, että eräissä kunnissa suorastaan heikennetään ajatuksella päästä ympäristönsuojelulautakunnista välittömästi eroon vapaakuntajärjestelyn kautta. Jos näin todella on, niin koko tähän hankkeeseen on syytä suhtautua suurella kriittisyydellä.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän vielä huomiota erääseen näkökohtaan. Tieteen harjoituksesta leipäni kolme vuosikymmentä saaneena en voi olla kiinnittämättä huomiota siihen, että kokeilun pituus on neljä vuotta. Ei neljässä vuodessa voida saada mitään muuta kuin hiukan tunteita asioihin, ei mitään sellaista relevanttia, pätevää tietoutta siitä, millä tavalla asioita pitäisi järjestellä, ja nimenomaan aineistoa, jossa pystytään suorittamaan vertailuja. Tässä mielessä kokeilun voimassassoloaika on aivan liian lyhyt. Valiokunta onkin aivan oikein kiinnittänyt tähän huomiota mietinnön loppupuolella.

Ed. Hurskainen-Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen puuttui puheenvuorossaan Imatran kaupungin sihteerin esitykseen valiokunnassa, jossa hän toi esille, että ympäristölautakunnan tehtävät mahdollisesti siirrettäisiin Imatralla rakennuslautakunnalle. Kuitenkin tämä on ainoas-

taan virkamiesten kaavailuja tässä vaiheessa. Se ei ole ollut missään luottamusmieselimityksessä käsitellyssä, joten tuolta osin asia voi muuttua vielä aivan toisenlaiseksi myöhemmässä vaiheessa.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen esittämä pelko siitä, että nimenomaan mainiten ympäristölautakuntia saatettaisiin yrittää tuoreeltaan lakkauttaa ennen kuin ne ovat päässeet toiminnassaan vauhtiin, on tullut jo kerran aikaisemminkin täällä ympäristöpoliittisen selonteon yhteydessä esille. Silloinkin juoksin tänne tuomaan sellaista viestiä, että kun valistuneet kunnallispoliitikot, joita täällä eduskunnassakin paljon on, ovat asiaa päättämässä ja tekemässä kokeilusuunnitelmaa, joka lähetetään sisäasiainministeriöön hyväksyttäväksi, niin en ikinä usko, että tällainen vaara on olemassa, mutta mikäli se on, niin silloin on tehtävä kaikki sen torjumiseksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olennaista tässä on se, että esittelevät virkamiehet — kunnallishallinnossa on esittelijät — varsin laajasti ajattelevat juuri tällä tavalla. Ei Imatran kaupungin tapaus ole ainoa, vaan niitä on muitakin. Viittasin jo siihen että minulle on soitettu eräästä lääninhallituksesta ja kerrottu viestejä siitä, että laajemmaltikin virkamiehet, siis esittelevät henkilöt ajattelevat tällä tavoin. Kyllä siihen asenne-maailmaan pitää reagoida, nimenomaan siihen tapaan, millä tavalla suhtaudutaan tähän asiaan.

Ed. Laine: Herra puhemies! Mielestäni tähän hallituksen esitykseen sopii erinomaisen hyvin se suomalainen sanontatapa, että moni on kakku päältä kaunis. Tämä asia on myös esitelty hallituksen esityksen perusteluissa siten, että tämä merkitsisi kaikkea sitä kaunista ja hyvää, joka sisältyi mm. ed. Hurskainen-Leppäsen puheenvuoroon. Oma käsitykseni on hyvin paljon näistä perusteluista ja näistä kauniista utukuvisista poikkeava. Olen siinä käsityksessä, että tähän hallituksen esitykseen kohdistuu täysin perusteettomia toiveita.

Ed. Hurskainen-Leppäsenkin totesi, että asiaa ei ole voitu riittävästi selvittää mm. asianomaisessa valiokunnassa. Ehkä käsittelyajan lisääminen olisi voinut tuoda esiin sellaisia näkökohtia, joita pelkään tähän asiakokonaisuuteen sisältyvän. Arvelen, että kunnallisväen keskuudessa, kansalaisten keskuudessa, tulee esiin-

tymään suurta pettymystä, kun hallituksen esityksen mukaista kokeilua ryhdytään toteuttamaan.

Olen näin puheenvuoroni alussa halunnut ilmaista oman erittäin suuren epäilyni tämän lakiesityksen tarkoituksenmukaisuudesta. En halua mitenkään kerskua omalla kokemuksellani ja asiantuntemuksellani, mutta ei ainakaan haittaa ole ollut siitä, että olen vuodesta 1954 alkaen ollut Turun kaupunginvaltuuston jäsen. Sitä aikaisemmin jo eräiden kunnallisten lautakuntien jäsen. Olen toiminut suuressa valtuustoryhmässä, joten ei tässä ole kysymys jonkin pienen ryhmän näkökohtien esille ottamisesta tai asian tarkastelusta siltä näkökulmalta. Olen ollut lähes parikymmentä vuotta kunnallisissa keskusjärjestöissä ja olen edelleenkin, joten sekin on jotakin kokemusta tietysti voinut antaa. Kaiken tämän perusteella sanon, että en kuulu niihin hyväuskoisiin kansanedustajiin, jotka näkevät tämän hallituksen esityksen nyt ihanaa kunnallishallinnon vapautena, josta sitten seuraa kaikkea hyvää kunnille.

Ensinnäkin, kun hallitus lähtee siitä, että voidaan poiketa erityislainsäädännöstä ja kunnallislaissa määrätystä velvoitteista ja valtionosuusperusteista tavalla, josta myöhemmin tullaan säättämään, niin minä pelkään sitä, että porvarienemmistöiset kunnat alkavat soveltaa käytännössä sellaista menettelytapalinjaa, joka ei suinkaan palvele kuntien vähävaraisia. Valitettavasti oma kokemukseni on sellainen, että porvarillisen kunnallishallinnon mielenkiinto kohdistuu enemmän firmojen etujen ajamiseen, ei kuntalaisten enemmistön sosiaalisten, taloudellisten tai asumistarpeiden eikä ympäristönsuojelun näkökohtiin huomioon ottamiseen. Mutta jotta en olisi tässä nyt kovasti yksipuolinen, niin kyllä kokemus osoittaa sen, että sosiaalidemokraatit hyvin laajasti suhtautuvat aivan samalla tavalla, tai ovat suhtautuneet, en nyt tässä mene ennustelemaan tulevaisuutta.

Kun hallinnollinen kokeilu, joka tässä hallituksen esityksessä tehdään mahdolliseksi, sisältää lautakuntien yhdistämisen ja lautakuntien lakkauttamisen, niin viittaa mm. ed. Pulliainen äsken käyttämään puheenvuoroon koskien ympäristölautakuntien asemaa tulevaisuudessa. Kirjastoväki, kuten ed. Pulliainen mainitsi, on ilmaissut mielipiteensä. Kyllä minä tunnen hyvin paljon sellaisia kunnallismiehiä ja valitettavasti myös sellaisia kunnallishallinnon naisia, jotka eivät kovin paljon piittaa kulttuurilautakunnista, niiden olemassaolosta, niiden kehittä-

misestä, niiden mahdollisuuksista. Jos sitten tältä pohjalta ryhdytään kuntien valtuustoissa ja hallituksissa toteuttamaan hallinnollista kokeilua, niin arvelen että suuri joukko juuri sellaisia lautakuntia lakkautetaan, joihin edellä viittasin, raittiuslautakunta mukaan luettuna, jonka lakkauttaminen on jo tehty lailla mahdolliseksi, ja niiden tehtävät siirretään muille lautakunnille tai esimerkiksi kunnanhallitukselle. Näin monien toimialojen merkitystä voidaan itse asiassa supistaa.

Sitten on todella sellainen näkökohta, jota voisi ajatella esimerkiksi kuntien valtuustojen pienten ryhmien näkökannalta hyvin merkittävänä. Kun kokeilu tulee merkitsemään lautakuntien määrän vähenemistä, se luonnollisesti merkitsee sitä, että maan mitassa ainakin satoja ellei tuhansia luottamushenkilötehtäviä poistuu. Ei tämä mitenkään voi merkitä kunnallisen demokratian laajentamista. Kun ed. Hurskainen-Leppänen sanoi, että mahdollisesti saattaa henkilöstöä vähentyä, niin onhan se nyt aivan päivänselvä asia, kun lähtökohta on se, että kunnallisten lautakuntien määrää supistetaan. Tämä vuorostaan saattaa merkitä myös sitä, että yhä pienemmälle viranhaltijakunnalle ja yhä pienemmälle luottamushenkilökunnalle siirtyy vallan käyttö. Pienet valtuustoryhmät saattavat menettää kokonaan mahdollisuutensa saada edustajiaan kunnallisiin lautakuntiin, ja niissäkin ryhmissä, joissa lautakuntapaikkoja järjestetään valtuustoryhmille, niin siellä, missä niin halutaan, tunnetusti kunnallishallinnossa esiintyvät kellokkaat valtaavat suurimman osan, eikä tehtävien jakoa tapahdu demokraattisella tavalla. Tämä on varsin yleistä monissa poliittisissa ryhmissä. Ei tässä tarvitse varmaan mitään erityistä suuntaa mainita. Niin, ehkä sitten voi syntyä vielä entistä tehokkaampi konsensuspolitiikan koneisto kuntiin.

Kun ed. Hurskainen-Leppänen arveli, että tämä hallituksen esityksen mukainen käytäntö voisi lisätä kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia, en ainakaan näe mitään sellaista, joka juuri tästä laista johtuen lisäisi kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Mutta on myönnettävä, että nykyinen kunnallislaki kyllä antaa mahdollisuuden, jos halutaan lisätä kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Ei sen toteuttamiseen tarvita tätä nyt esillä olevaa kokeilulakia. Samoin tiedotustoiminnan järjestäminen on täysin mahdollista nyt voimassa olevan kunnallislain pohjalta. Ei siihen tarvita tätä kokeilulakia. Siis minusta tuntuu, että hallituksen esitystä halu-

taan nyt perustella aivan tähän esitykseen kuulumattomilla asioilla, haetaan perustelut muualta, jotta saataisiin myönteinen ilmapiiri hallituksen esityksen hyväksymiseen.

Jos luovutaan tästä lakimääräisyydestä, niin mielestäni se voi johtaa siihen, että nykyisinkin vallitseva erilaisuus kuntien palvelujen kesken tulee yhä edelleen kasvamaan. Eikö siitä sitten seurauksena ole esim. muuttoliikkeen voimistuminen? Näin arvelisin. Mitä tulee kansanäänestykseen, jota pidän ihan hyvänä, sekin on mahdollista kokonaan riippumatta tästä. Oikeastaan ed. Hurskainen-Leppänen ei sanonutkaan, että tämä laki tekisi nyt mahdolliseksi kansanäänestyksen toteuttamisen, vaan toivoi, että myöhemmin se tehtäisiin mahdolliseksi. Minä olen samaa mieltä, mutta se ei tietenkään tarvitse nyt käsittelyssä olevan kokeilulain hyväksymistä.

Rouva puhemies! Puheenvuoroni on aika kriittinen koskien hallituksen esitystä. Toivon, että näitä näkökohtia nyt kovasti vielä harkitaan, ja olen sitä mieltä, että tälle asialle olisi pitänyt uhrata enemmän aikaa nimenomaan valiokunnassa mutta myös täällä täysistunnossa. — Toivottavasti en nyt ainakaan ylittänyt 15 minuutin aikaa.

Ed. Hurskainen-Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine puuttui puheenvuorossaan siihen, että kun lautakuntien määrää tai lautakuntia yhdistellään, niin tätä kautta demokratia saattaa vähentyä kunnissa. Onhan mahdollista, että kuntiin perustetaan myös uusia lautakuntia tarpeen mukaan. Tällä hetkellä useissa kunnissa on joissain lautakunnissa tuotu asioita päätettäväksi, jotka virkamiehet voisivat varsin hyvin päättää, ja näin lautakunta vain valvoisi tätä toteutusta. Näin päästäisiin todellisiin asioihin kiinni eli lisättäisiin demokratiaa.

Toisaalta ed. Laine puuttui myös kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen ja väitti, ettei tällä lailla tätä asiaa kohenneta. Minun näkemykseni on aivan päinvastainen. Jo tällä hetkelläkin tietenkin on mahdollista kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia lisätä, mutta kun vapaakuntakokeilulaki astuu voimaan, niin uskon, että näissä kunnissa todella lähdetään etsimään niitä mahdollisuuksia, joilla kuntalaiset voivat osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Näin aktivoidaan myös tätä toimintaa ja kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet tulevat lisääntymään.

Ed. Urpilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine on kokenut poliitikko, ollut kunnallishallinnossa mukana, mutta myös täällä eduskunnassa. Hän tietää varsin hyvin, että nimenomaan tämän lakiesityksen osalta ei tulla yhdellekään peruskuntayksikölle tarjoamaan minkäänlaista tiettyä mallia, jonka mukaan palvelut pitäisi kunnassa järjestää. Hänen puheestaanhan itse kukin saattoi saada senkaltaisen mielikuvan, että tässä nyt ollaan tarjoamassa vain yhtä ainoata tapaa hoitaa peruskuntien palvelut.

Pikemminkin me olemme tähän saakka eläneet tilanteessa, jolloin peruskunnilla ei ole ollut juurikaan liikkumavaraa. Me itse kukin, jotka olemme kunnallishallinnossa mukana, olemme varmasti kokeneet, että kunnilla on liian rajatut mahdollisuudet kehittää paikallisista lähtökohdista lähtien omaa peruskuntayksiköään, ja tältä osin on tapahtumassa muutos. Tältä osin nyt nimenomaan tarjotaan peruskunnalle mahdollisuuksia hakea uutta tapaa hoitaa palveluja, mutta korostaisin, että tämä ei velvoita mihinkään. Jos Turku haluaa jatkaa sillä tavalla kuin se on tähän asti elänyt, niin se voi elää niin vastakin. Tämä laki ei velvoita mihinkään.

Toinen näkökulma, jota korostaisin, on, että tämän lain myötä pyritään nimenomaan peruskuntien palvelutuotantoa tehostamaan. Aivan hyvin tästä laista voitaisiin käyttää myös ilmaisua ”palvelukuntalaki”.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Hurskainen sanoi, että tämä kokeilulaki sallii myös uusien lautakuntien perustamisen. En ole aivan varma, kannattaako tällaista perustelua lainkaan esittää, sillä ed. Hurskainen aivan varmasti tietää, että siinä tarkoituksessa tätä lakiesitystä ei ole eduskuntaan tuotu. Jos sillä tarkoitettaisiin uusien lautakuntien perustamista ja lautakuntien määrän lisäämistä, putoaisi pohja kokonaan pois siltä, mitä hallitus on tarkoittanut. Siihen en siis lainkaan usko, mitä ed. Hurskainen tältä osin sanoi, vaikka tiedän tietysti, että on mahdollista jossakin niin menetellä.

Täällä jälkimmäisessä puheenvuorossa äsken viitattiin siihen, että Turku voi elää, niin kuin se itse tahtoo. Minä en puheenvuoroani käyttänyt nyt mitenkään Turun kaupungin edustajana enkä tässä Turkua tarkoittanut. Ellen nyt erehdy, niin Turku on jopa ilmoittanut kiinnostuksensa tähän vapaakuntakokeiluun, mutta minä nyt

yksittäisenä kansanedustajana käytin puheenpuheen, jossa koetin tarkastella tätä laajemmin enkä yhden kunnan osalta.

Lopuksi totean, että edellisen eduskunnan aikana kansanedustaja Jukka Mikkola, silloinen kansanedustaja, sosialidemokraatti, teki nimenomaan lakialoitteen, joka oli kokolailla toisenlainen, mihin hallituksen esitys nyt tähtää. Siinä lakialoitteessa, johon minäkin kirjoitin nimeni, lähdettiin nimenomaan siitä, että esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon osalta ei saa mm. tätä valtionapusaännöstöä heikentää.

Ed. Varpasuo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laineen käsitys siitä, ettei uusia lautakuntia tulisi, on aika erikoinen siinä mielessä, että laki nyt sallii alueellisten lautakuntien perustamisen näissä kokeilukunnissa. Asia ja näkökulma on aivan toinen kuin aikaisemmin ja juuri sentyyppinen, jota paikallisesti eri kunnissa on haluttu kokeilla, myös selkeäkin mallia, että alueellisesti voidaan yhdistää eri toimialoja ja antaa sitten alueellisesti lautakunnille sen alueen mukaisesti hoitaa myös useampien muitten lautakuntien tehtäviä. Minusta tämä on aika mielenkiintoinen näkökulma ja uskon, että ed. Hurskainen-Leppänen osittain tarkoitti myös tätä puhuessaan siitä, että tämä antaa uuden näkökulman koko hallintoon ja mahdollistaa uusien lautakuntien perustamisen. Ainakin tältä kohdilta voidaan todella katsoa asiaa kansalaisten kannalta aivan uudesta ja erilaisesta näkökulmasta kuin nykyisen kunnallislain voimassaollessa.

Ed. Hurskainen-Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Laineen puheenvuoroon toteaisin, että minusta tämä on mahdollisuuksien laki, ja luottamusmiehet päättävät kukin omassa kunnassaan, perustetaanko uusia lautakuntia vai vähennetäänkö niitä. Kyllä minä vielä luotan luottamusmiehiin!

Ed. Hilpela: Arvoisa puhemies! Ed. Laineen hyvin pessimistisen puheenvuoron jälkeen aion nyt todeta, että kun tämä vapaakuntakäsite ilmestyi julkiseen keskusteluun noin kolme vuotta sitten, se sai ymmärtääkseni heti aika positiivisen arvovaruksen. Itse ilmaisen mielihyvän tästä, että nyt ollaan näin pitkällä ja että päästään piakkoin kokeilemaan, millaista jälkeä syntyy, kun kunnat saavat itsenäisemmin järjestää toimintojaan.

Laki- ja talousvaliokunta kuunteli siitä huolimatta, että aikaa ei kovin paljon ollut, hyvin monia ja monentyyppisiä asiantuntijoita. Tietysti nämä ns. velvollisuudet tulivat täytetyiksi, kun kuunneltiin ministeriön asiantuntijoita ja kuunneltiin kunnallisten keskusjärjestöjen asiantuntijoita, mutta lisäksi yksittäisten kuntien asiantuntijoita myös. Eikä ymmärtääkseni kielteistä suhtautumista asiaan ollut. Joitakin pieniä täsmennyksiä ehkä joku olisi esittänyt, mutta toisaalta on hyvin ymmärrettävää, kun asiantuntija tulee paikalle, että hän paneutuu asiaan sillä tavalla, että hän saisi jotain pientä omaperäisyyttäkin puheenvuoroonsa eikä vain lyhyesti toteaisi, että on tyytyväinen hallituksen esitykseen. Niinkuin kaikki tiedämme, tämän vapaakuntakokeilun tavoitteena on hallinnon tehostaminen ja paremmat palvelut kuntalaisille. Kaikki me myös tiedämme, jotka olemme kunnallishallinnossa mukana, että tämän nykyisellä pohjalla olevan kunnallishallinnon eräinä epäkohtina voidaan pitää sitä, että sektorijakoinen lautakunta- ja hallintojärjestelmä estää tarkoituksenmukaisten toiminnallisten kokonaisuuksien aikaansaamista palvelutuotannossa ja hallinnon järjestämisessä.

Mitkä ovat ne konkreettiset toimenpiteet, joilla sekä luottamushenkilö että viranhaltijaorganisaatiorakennetta kevennettäisiin ja toimintaa tehtäisiin joustavammaksi? Se jää jokaisen kunnan itsensä päätettäväksi. Vapaakuntakokeilulaki antaa, niin kuin täällä on jo sekä varsinaisissa että vastauspuheenvuoroissakin hyvin monessa esitetty, mahdollisuuden yhdistää lautakuntia. Se antaa mahdollisuuden perustaa uusia lautakuntia, jättää lautakunnan asettamatta sekä antaa sen tehtävät joko kunnanhallitukselle, toiselle lautakunnalle tai viranhaltijalle. Vaihtoehtoja on paljon. On tarkoitus kokeilulla nimenomaan selvittää, pystyvätkö kunnat nykyistä itsenäisemmin ja tarkoituksenmukaisemmin suunnittelemaan hallintonsa ja ottamaan huomioon paikalliset olosuhteet, kuntalaisten tarpeet ja kunnan voimavarat.

Vaikka valiokuntakäsittelyn yhteydessä ei so-raääniä kuulunutkaan, on julkisuudessa kuitenkin jo esitetty mm. sellainen väite, että vapaakuntakokeilussa kavennetaan demokratiaa. Tunnustan nöyrästi, että itselläni ei ole likimainkaan sitä kokemusta kunnallispolitiikasta, mikä ed. Laineella on, joka on saman kaupungin kaupunginvaltuutettu kuin itsekin olen. Olen kuitenkin ollut liki 12 vuotta kunnanvaltuutettuna ja siitä ajasta runsaat kuusi vuotta

myös kaupunginhallituksessa. Kaupunginhallituksen jäsenethän seuraavat myös eri lautakuntien toimintoja, niin kuin kaikki tietävät.

Kyllä minä uskallan tämän kokemuksen perusteella väittää, että tässäkin pätee se sanonta, ettei se määrä, vaan se laatu. Toisin sanoen lautakunnilla on nyt sellaisia tehtäviä, joita voitaisiin aivan varmasti järjestellä uudelleen, jopa siirtää viranhaltijoille, demokratian siitä ollenkaan kaventumatta. Jokaisen lautakunnan esityslistalla on merkittävien asioiden lisäksi myös mahdollon määrä nippeliasioita, jotka eivät vaadi minkäänlaisia poliittisia kannanottoja, vaan ovat puhdasta rutiinia. Luottamushenkilöiden päätöksenteon piiriin kuuluvat mielestäni budjetti, kehittämissuunnitelmat jne. eli lyhyesti sanoen tärkeät talouskysymykset ja linjanvedot. Ymmärrän kyllä, että uusi asia aiheuttaa aina muutosvastarintaa, mutta muutoksen pelko ei saa olla kehityksen jarru.

Vapaakuntakokeiluun valitaan 20–30 kuntaa eri puolilta Suomea. Kuntien mukaantulo perustuu vapaaehtoisuuteen ja niiden omaan aktiivisuuteen. Kun kokeiluun osallistuvat kunnat voivat itse valita, mihin kokeilutoimintoihin ne ryhtyvät, on kokeilu järjestettävissä mahdollisimman joustavasti ja kutakin kuntaa parhaiten hyödyttävästi. On myös lupa odottaa, että neljän vuoden kuluttua, kun kokeilu päättyy, sen tulosten pohjalta tehdään lainsäädäntöä, joka aloittaa uuden poliittisen kulttuurin myös kunnissa, toisin sanoen laajentaa liikkumavaraa palvelutuotannon järjestämisessä ja toteutamisessa. Ei ole yhdentekevää, pysyväkö kunnallishallinto mukana kehityksessä vai ei, sillä se on kansalaisten palvelutuotannon kannalta keskeinen hallinnon taso. Se, kuinka lainsäädäntö, joka tämän kokeilun perusteella aikaan tehdään, toteutuu, riippuu ymmärtääkseni ratkaisevasti siitä, miten huolellisesti kokeilun seuranta järjestetään ja kuinka hyvin tulokset hyödynnetään. Hallituksen esityksen 11 §:n mukaan sisäasiainministeriön tehtävänä on seurata vapaakuntakokeilua. Tämä olisi tarkoitus järjestää yhdessä asianomaisten ministeriöiden ja kuntien keskusjärjestöjen kanssa vapaakuntien edustajille neuvottelutilaisuuksia pitäen.

Tässä yhteydessä valiokunta kävi aika pitkän keskustelun siitä, riittääkö tämä, ja päättyi toteamaan, että tämän seurannan ja yhteydenpidon lisäksi on tarpeen perustaa pysyvä seurantaryhmä, jossa olisi edustajia mm. vapaakuntakokeiluun osallistuvista kunnista. Valiokunnan mielestä oli myös hyvin tärkeää se, että tällä

seurantaryhmällä olisi etukäteen huolellisesti suunniteltu tutkimus- ja seurantasuunnitelma vapaakuntakokeilusta saatavien tulosten arvioimiseksi.

Me olemme siis lähtemässä kokeilemaan sitä, pystyvätkö kunnat, jotka tähän kokeiluun tulevat mukaan, tekemään tuon kokeilun mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja juuri asianomaista kuntaa hyödyttävästi, ja tämän kokeilun jälkeen on sitten tärkeää seurannan perusteella tehdä lopullinen lainsäädäntö. Seuranta ja sen onnistuminen on siis olennaisen tärkeää.

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva laki vapaakuntakokeilusta on myönteinen askel oikeaan suuntaan pyrittäessä vahvistamaan kunnallista itsehallintoa, ja nimenomaan haluaisin korostaa sitä, että kunnallisen itsehallinnon vahvistaminen viime kädessä tulisi nähdä nimenomaan kansalaisten, paikallistason itsehallinnon, vahvistamisena ja tätä kautta kansanvallan yhtenä merkittävänä tukipilarina.

Se askel, joka nyt otetaan tähän suuntaan, on todella pieni. Kysymyksessä on todellakin vain hallintoa koskeva kokeilu. Yhtyisin niihin näkemyksiin, joita tämän keskustelun aikana on esitetty, että tähän kokeiluun liittyy liikaa odotuksia ja toiveita. On täysin selvää, että kun kokeilu on näin suppea, pitkiä askelia kunnallisen itsehallinnon vahvistamisessa ei kovin paljon kyetä saavuttamaan.

Haluan korostaa myös sitä, mikä hiukan on tämän keskustelun aikana hämärtynyt, että tämä lakihan perustuu vapaaehtoisuuteen, siis tämän kokeilun piiriin kunnat hakeutuvat. Se vaatii niiltä aktiivisen ja myös hyvin vahvasti perustellun päätöksen ja pohdiskelun päätöksenteon pohjaksi. Vasta tämän jälkeen päätös syntyy. Sen takia tämä jonkinmoinen kritiikki, mitä on tullut näiltä osin, on hiukan ihmeteltävä.

Kaiken kaikkiaan sanoisin, että tässä keskustelussa, joka nyt on jo käyty, on käynyt ilmi se, että jokainen kyllä periaatteessa kannattaa kunnallisen itsehallinnon vahvistamista, mutta ei nyt ainakaan siihen lautakuntaan tai tuohon lautakuntaan tulisi puuttua. Jos kunnallista itsehallintoa vahvistetaan, kyllä yksi sen osa on se, että kunnille annetaan mahdollisuus rakentaa oma hallintonsa mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Tämä laki on pieni askel oikeaan suuntaan. Siinä on erittäin paljon puutteita, joista osa on

jo edellä puheenvuoroissa tullut esille. Hyvin paha puute on se, että tässä yhteydessä ei ole päästy eteenpäin kuntiin kohdistuvan valtion normiohjauksen purkamiseksi. Normiohjauksen purku etenee edellisen hallituksen päätösten mukaisesti tietääkseni vielä tämänkin hallituksen aikana, mutta olisi tärkeää kytkeä tätä lakia myös kiinteämmin vapaakuntakokeiluun. On hyvin paha sen puuttuminen.

Toisaalta on myös paha puute se, että ei riittävällä tavalla purettu kuntien päätösten alustusvelvollisuutta valtion viranomaisten suuntaan. Kun puhutaan kunnallisen itsehallinnon vahvistamisesta, niin tällainen päätösten alustusmenteliteetti siihen ei millään tavalla hyvin istu.

Hyvin paha puute, itse asiassa hyvin merkittävä puute, joka vaikuttaa myös siihen, että tähän kokeiluun ei hakeudu riittävän monipuolisia kuntia riittävän paljon — näin pelkään — on se, että tässä yhteydessä ei ole kyetty edes antamaan suuntaviivoja siitä, millä tavalla kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistusta tässä yhteydessä kokeillaan. Siihen on viittauksia tehty, mutta itse asiassa sisällöllisesti meillä ei ole juurikaan muita kuin hajanaisia tietoja tästä asiasta. Tämä on paha puute ja se tulee varmasti vaikuttamaan siihen, että esim. vähävaraisemmat, heikkomman talouden kunnat eivät uskalla ottaa riskiä. Tämä saattaa vääristää tämän kokeilun tuloksia.

Tässä yhteydessä tuohon valtionosuusjärjestelmän kokeiluun ottaisin vielä esille yhden asian, jota yritimme keskustan valiokuntaryhmän taholta valiokunnan mietintöön saada, mutta jonka enemmistö torjui. Se oli ajatus siitä, että kun nyt valtionosuusjärjestelmää tavallaan lähdetään myös tämän vapaakuntajärjestelmän puitteissa kokeilemaan, olisi tärkeää se, että kokeiltaisiin eri malleja valtionosuusjärjestelmän uudistuksen pohjaksi. On aika ihmeellistä ajatella, että meillä on kokeilu, jossa kokeillaan yhtä mallia. Valitettavasti tämä ajatus ei valiokunnan enemmistöä miellyttänyt. Tämä on hyvin tärkeä huolehtia aikanaan, kun sitten vihdoin ja viimein saadaan nämä valtionosuusjärjestelmän kokeilut tänne eduskunnan käsittelyyn.

Tämän keskustelun aikana on aivan oikein ja hyvin vahvoin perustein kiinnitetty huomiota ja kannettu huolto kansalaisten vaikutusmahdollisuuksista tämän vapaakuntakokeilun aikana näissä kunnissa ja yleensä siitä suunnasta, mihin tämä kokeilu on mahdollisesti kunnallishal-

lintoa viemässä. On syytä voimakkaasti korostaa sitä, että kun tämä laki antaa aivan oikein mahdollisuuden järkipäristää hallintoa, luoda siitä toimivampia hallintokokonaisuuksia, niin samanaikaisesti, kun tämä vääjäämättä tulee johtamaan luottamushenkilöitten määrän vähenemiseen ja sitä kautta tavallaan osaltaan luottamushenkilöitten kosketuspinnan vähentymiseen kansalaisten suuntaan, niin samassa yhteydessä olisi kehitettävä voimakkaasti uusia kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia kunnallishallintoon, myös sellaisia, joita vielä maassamme ei ole otettu käyttöön. Tällöin eräs hyvä harkinnan arvoinen vaihtoehto on palvelujen käyttäjien käytön ja demokratian kehittäminen, asia joka joissakin muissa maissa on jo ollut esillä ja kokeilun kohteena ja josta käsittääkseni on saatu hyviä tuloksia. Myös hallinnon alueellistaminen, johon jo muutamissa puheenvuoroissa edellä on viitattu, on asia, jossa on syytä mennä eteenpäin. Tavoitteena tulee olla nimenomaan muodostaa ja kehittää kuntia ja kunnallishallintoa nimenomaan kansalaisten kannalta parhaaseen mahdolliseen suuntaan. Ei hallinto ole koskaan itsetarkoitus, ei kunnallinen itsehallintokaan, vaan sen tulee toimia kansalaisten parhaaksi. Myös hallintoa kehitettäessä tulee tämä kansalaisten paras olla päämääränä, pyrkiä muodostamaan toimivia hallintokokonaisuuksia, toimivia palvelujen tuotantorakenteista, joissa kuntalaiset eivät ole pelkästään tahdottomia palvelujen käyttäjiä, vaan joihinka palveluihin kuntalaiset voivat aktiivisesti vaikuttaa. Tämä tässä kunnallisessa palvelukuntakeskustelussa on pahasti viime aikoina tahtonut unohtua.

Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä korostaa myös omalta osaltani seurannan merkitystä. On syytä yhtyä niihin näkemyksiin, että tämän kokeilun perusteella suoritettava seuranta on oltava riittävän perusteellista ja myös annetaan niille peruskunnille, jotka osallistuvat kokeiluun mahdollisuus hyvin voimakkaasti ja suoraan vaikuttaa myös seurantaraportteihin.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, haluan myös omalta osaltani pahoitella sitä, että hallituksen esitys eduskunnalle annettiin näin myöhäisenä ajankohtana. Tavallaan valiokunta pakotettiin seinää vasten käsittelemään laki hyvin nopealla tavalla. Valitettavasti tämä ei ollut ainoa kunnallishallintoa koskeva laki, joka näin nopeasti eduskunta pakotetaan käsittelemään. Myös kantokyselyluokituslain uudistuksen yhteydessä, joka on myös merkittävä lakiuudistus

ja koskee merkittäväällä tavalla kunnallishallintoa, on sama asia. Valiokunnalta edellytettiin kohtuuttoman nopeaa käsittelyaikataulua.

Ed. Turunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kietäväinen pahoitteli, ettei valiokunnassa hyväksytty keskustan esittämää valtionosuusjärjestelmän mallien mukaanottoa mietintöön. Nyt on kuitenkin niin, että a) se ei kuulu tähän lakiin, vaan myöhemmin tulevaan, kuten valiokunnassa todettiin, ja b) mielestäni valtionosuusjärjestelmämalleja syntyy siitä, kun sallitaan poikkeukset voimassa olevista muista sääöksistä tulevan lain mukaan, ja käsittääkseni eivät kunnat kokeile yhden kaavan mukaan, ei heidän edes tarvitse.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kietäväinen oikein valitsi sanansa kaikkein painokkaammasta päästä todetessaan puheenvuoronsa lopussa, että valiokunta 'pakotettiin' tekemään tämä työ. Ei kai valiokuntaa kukaan pakottanut, mutta toivomus esitettiin, että pyrittäisiin aikataulua tiivistämään sen verran, että nämä kaksi lakia, tämä joka nyt on käsitellyssä ja hänen mainitsemansa kantokyläluokituslain kahden pykälän muutos saataisiin vielä valmiiksi ennen eduskunnan kesälomia. Se saatiin. Väitän, että eivät nämä kummatkaan lait ja nämä mietinnöt olisi kovin erilaisilta näyttäneet, jos me olisimme istuneet niiden kanssa kauemmin. En usko ainakaan sitä. Me olemme kiirehtineet mutta tehneet silti mielestäni ihan laadukasta työtä. Tämän halusin nyt sanoa, ettei jää sellainen mielikuva, että on huiskittu ja tehty, mitä sattuu, ja harkitsemattomasti tehty myös mietintö.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin valtionosuusjärjestelmämalleihin. Aivan samalla tavalla kuin valiokunta kiinnitti huomiota asiaan ja antoi evästyksiään muulle jatko-uudistukselle, jatkokehitykselle, myös tähän asiaan olisi voitu ottaa kantaa. On nyt enää turha tämän pitemmälle käydä, mutta on tietysti täysin selvää, että ilman selvää poliittista tahtoa eri valtionosuusjärjestelmät eivät tule riittävällä tavalla kokeilun pohjaksi. Haluan korostaa sitä, että keskustan näkökulmasta olemme olleet huolissamme siitä, että valtionosuusjärjestelmän kokeilu saattaa olla askel pyrittäessä puhtaaseen tai lähes puhtaaseen asukasluokiperusteiseen valtionosuusjärjestelmään. Sitä keskustan taholta on kovasti vastustettu ja vierastettu.

Aikataulukysymyksen osalta on hiukan makukysymys, käytämmekö sanoja "hallitus toivoi" tai "valiokunta pakotettiin". Kuitenkin käytännössä tilanne on se, että asiasta käsitteäkseni vallitsi aivan täysi yksimielisyys valiokunnan piirissä. Kukaan ei ollut tyytyväinen siihen, että hallitus antoi esitykset eduskunnalle ja valiokunnan käsittelyyn todella äärimmäisen lyhyellä varoitusaajalla. Se vaati tosin hyvää poliittista tahtoa. Siihen kaikki suostuimme, koska valiokunnassa katsottiin, että asiat tuli käsitellä asianmukaisesti ja aikataulujen puitteissa. Mutta käytännössä lyhyt aika vaikutti siihen, että kaikkia tarpeellisia tahoja ei välttämättä kuultu asian käsittelyn yhteydessä.

Ed. Urpilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jottei jäisi väärää kuvaa eikä tulisi väärää todistusta pöytäkirjoihin, mielestäni tässä yhteydessä on syytä todeta ed. Kietäväiselle se, että valiokunta pystyi riittävän ajan puitteissa lakiesityksen käsittelemään. Ei meille asiantuntijoiden toimesta tullut senkaltaista uutta yllättävää tai epäkohtaa esille, joka olisi vaatinut pidempää ja perusteellisempaa käsitteilyä kuin nyt on tapahtunut. Tältä osin aika on ollut riittävä. Ne näkemykset, joita on karotettu, ovat antaneet perin laaja-alaisen ja hyvän kuvan lakiesityksestä.

Valtion ja kuntien välisen normijärjestelmän purkamisesta toteen ed. Kietäväiselle, että minusta on erittäin hyvä asia, että sitä ei ole lakiesitykseen sidottu. Nimittäin valmistelutyötä todella, aivan kuten hän sanoi, tehdään kaiken aikaa muutenkin. Jos se olisi sidottu lakiesitykseen, pahimmillaan olisi käynyt niin, että sitä ei olisi riittävän laaja-alaisesti tehty eli valmisteltu ja toisaalta me olisimme sen osalta joutuneet neljän vuoden ajan odottamaan, mitä tulee tapahtumaan. Nyt sitä valmistellaan kaiken aikaa. Uskallan väittää, että tällä tavalla edeten päästään pidemmälle.

Ed. R a j a m ä k i: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti eräitä asioita. Aikaisemmissa puheenvuoroissa on aivan oikein tuotu esille, että esitys toki on odotettua vapaakuntalakiesitystä huomattavasti kapea-alaisempi ja alkumatkalle jäävä, koska olennaista kuntalaisten tarpeista lähtevälle vapaakuntatunnukset täyttävälle kunnan päätöksenteolle olisi tietysti se, että valtionosuusjärjestelmäpuoli olisi ollut mukana. Ilmeisesti myös se, että valiokunnalle jäi niin vähän aikaa, johtui siitä, että hallituksen piirissä

yritettiin sitä ympäri jollakin tavalla mukaan siinä onnistumatta.

Tilannehan on se, että tällä hetkellä juuri kuntien kannalta on huonoa se, että kuntalaisten tarpeiden sijasta ratkaisut eri hankkeiden ajoituksessa ym. joudutaan tekemään valtion-osuuslistan mukaan. Esimerkiksi, jos sosiaalipuolen hanke on viisivuotissuunnitelmassa, esim. päiväkodin rakentaminen, aikaisemmin kuin esim. terveysaseman rakentaminen terveydenhuollon suunnitelman puolella, tässä järjestyksessä on mentävä, koska kunnan täytyy tuki valtionosuuksien mukaan myös pyrkiä taloutta hoitamaan eikä ole järkevää ruveta tekemään veronmaksajien rahoittamana hanketta, johon on olemassa esim. 56 %:n valtionosuus. Tämä systeemi täytyy saada mukaan, että voidaan hankkeita tehdä muusta kuin joustamattomasta valtionosuusjärjestelmästä johtuvassa järjestyksessä. Tässä mielessä 8 §:n aukijäänti on sinällään valitettavaa. Onkin mahdollisimman nopeasti tältä osin valtion vapaakuntien valtionosuuksia ja -avustuksia koskeva erityinen esitys saatava käsittelyyn, koska se on vapaakunnan idealle hyvin merkittävä.

Entistä enemmän keskustelussa painottuu tietyt luottamusmiesten asema ja lautakuntajärjestelmä, koska laki on hallinnonjärjestelylaki. Siinä on hyvin paljon näennäisyyksien suhteen keskustelemista — tai näennäisyyksistä puhumme. Tällä hetkellä kunnallishallinto on kehittynyt sillä tavalla, että kun uusi tehtävä on kunnalle tullut tai tehtävät ovat muuten vain tulleet palvelujen laajentumisen kautta lisääntymään, kunta perustaa aina uuden lautakunnan. Tästä on seurannut kovin suuri pirstoutuminen lautakuntakentässä ja hajautuminen, jossa ei päällekkäisyyksiltä välttyä eikä myöskään päätöksenteossa eikä virkamiesten valmistelussa tällaisessa pirstoutuneessa lautakuntajärjestelmässä, kun eivät myöskään lautakunnan jäsenet näe metsää puilta. Hyvin herkästi, hyvin kaipa-alaisesti tuijotetaan omaan reviiriin. Tällöin syntyy kunnan kokonaiskehityksen kannalta epäonnistuneitakin ajattelumalleja ja ratkaisuja.

On varmasti järkevää, että asiaa tarkastellaan, ei minkään ajautumisen kautta vaan ihan ottaen kaikki pöydälle ja miettien, miten paljon on tehtäviä, joissa päällekkäisyyden välttämiseksi ja toisaalta taas tietyn sektorin kokonaiskehityksen kannalta keskitetympi lautakuntajärjestelmä on hyödyksi. Näin on varmasti vapaa-aikapuolella, tottakai sosiaalipuolella lii-

tännäisineen ja ehkä keskiasteen oppilaitoksessa ja sivistystoimessa laajemmin.

Lakiesityksessä hyvin paljon pohditaan yleistä palvelujen tehokkuutta ja taloudellisuutta, mutta lain perusteluissa olevia tavoitteita ei monelta osin edes sivuta. Eräs tällainen on juuri kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen. Siihenhän laki ei tuo mitään konkreettisia esityksiä. Samoin se unohtaa kokonaan luottamushenkilöiden aseman vahvistamisen ja heidän vaikutusmahdollisuuksiensa lisäämisen, joka tuki edustuksellisessa kunnallisessa demokratiassa on varsin olennaista. Jos kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia lisätään, on myös luottamushenkilöiden asemaa silloin vahvistettava.

Meillä on sellainen vanha ajattelumalli, joka liittyy vuonna 1977 voimaan tulleeseen kunnallislain muutokseenkin, että luottamushenkilöiden määrän lisääminen on itsetarkoituksena ainut tapa kunnallisen demokratian eli kuntalaisten tahdon toteutumisen päätöksenteossa turvaamiseksi. Näinhän ei asia ole. Esimerkiksi Varkauden sosialidemokraattien valtuustoryhmän 36. varavaltuutettu ei varmasti kunnallista demokratiaa laajenna yhtään, eli kaksinkertainen varavaltuutettujen määrä valittuihin valtuutettuihin nähden on minusta naurettavin esimerkki tästä 70-luvun ajattelusta.

Lautakuntien ja ennen kaikkea valtuuston ja hallituksen asemaa on vahvistettava, luottamushenkilöille on annettava mahdollisuus puuttua valmisteluun, ohjata kunnan kehitystä paremmin ja hallita kokonaisuuksia, eli luottamushenkilöiden edellytyksiä, koulutuksellisia, työajan käyttöön liittyviä ja muita asioita on saatava kuntoon. Totuushan on se, että nykyisessä systeemissä hajautunut hallintomalli ja lautakuntien viljavuus kuntakentässä lisää entistään valmistelijoiden, esittelijöiden ja virkamiesten todellista päätösvaltaa eli päätöksen teon raja on selkeästi siirtynyt entistä enemmän valmistelun puolelle. Nykyisessäkin lainsäädännössä tietysti on mahdollisuuksia siihen vaikuttaa ja puuttua, mutta tietysti vapaakuntahommassa täytyisi entistä enemmän muistaa nämä kysymykset. Tässä suhteessa on tärkeitä varmasti juuri se, että aikaisemmissa puheenvuoroissa esille tulleita normirajoituksia vähennetään mutia myös kunnanhallituksen alistamisesta poistetaan eli on saatava todella kunnan johtaville luottamushenkilöille myös mahdollisuuksia vaikuttaa yleisten luottamushenkilöiden aseman vahvistamisasioiden ohella.

Eräs asia, joka myös täysin puuttuu, on osakeyhtiöjärjestelmän tarkastelu. Tällä hetkellä yksityisoikeudelliselta osakeyhtiöpohjalta hoidetaan monia kunnan peruspalveluja, ja ne ovat hyvin irrallaan niin kuntalaisen vaikuttamisen kuin luottamushenkilöiden vaikuttamisen piiristä. Tähän asiaan pitäisi puuttua. Jo 1970-luvun alussa tehtiin monenlaisia kunnallishallintokomitean mietintöjä ja kuntayhtiöistä puhuttiin, mutta asiat eivät ole edenneet, ja ilmeni, että mm. vapaakuntalain valmistelun yhteydessä ei tällainen ihmeellisyys ole tullut edes esille. Jokainen kunnallishallinnossa toimiva tietää, että tämä on eräällä tavalla ongelma kunnallisen demokratian plus sitten koko kunnallislain toimivuuden kannalta. (Välihuuto) — Niin toki, valtuusto voi aina purkaakin osakeyhtiöitä jne. ja voi vaikuttaa edustajiensa evästyksellä kunnanhallitukseen, ja on tällaisia tiettyjä ohjausmalleja. Jatkossa pitäisi ehkä miettiä mm. kunnanhallituksen alistamismahdollisuutta myös osakeyhtiöhallituksen osalta muuttaa myös lainsäädäntöä.

Joka tapauksessa, arvoisa puhemies, myöhemmissä käsittelyvaiheissa varmasti vielä päästään yksityiskohtiin enemmän, mutta haluan vain lyhyesti todeta kaksi asiaa, joihin täytyisi erityisesti paneutua. Palvelutuotannon tehokkuus ja taloudellisuus ei saa lyödä kunnallisen demokratian eli kuntalaisten tahdon ja luottamushenkilöiden vaikuttamisen periaatetta kovin voimakkaasti. Tältä osin näkyy osakeyhtiöajattelu pikkuisen perusteluissa kieltämättä, että siellä mainitaan tehokkuus ja taloudellisuus, ja se polkee silloin useasti henkilökunnan osallistumismahdollisuuksien huomioon ottamista ja luottamushenkilöiden asemaa varpaille. Ruotsissa on eräs vapaakunta, jossa kunnalliset palvelut on muodostettu osakeyhtiöpohjalta, ja ne kilpailevat muiden yksityisten osakeyhtiöiden kanssa kunnalle palveluja järjestäessään. Tämä on kauhukuva siitä, jos me emme osakeyhtiöjärjestelmää myös jatkossa mieti paremmin asian suhteen.

Arvoisa puhemies! Joka tapauksessa tärkeintä on, että kunnallishallinto edelleen on mekaniismi, järjestelmä, jonka keskeisenä tavoitteena on kuntalaisten tahdon toteutuminen päätöksenteossa, ja että myös koko kunnallishallinnon palvelujärjestelmä tähtää kuntalaisten tarpeiden tyydyttämiseen siinä yksikössä.

Ed. K o k k o : Arvoisa puhemies! Ensin toistan ed. Rajamäelle, että osakeyhtiöt ja säätiöt

ovat täysin kuntien omassa vallassa. Niitä voidaan perustaa, niitä voidaan lakkauttaa, joten siihen mielestäni vapaakuntakokeilulla ei tarvitse puuttua.

Mitä sitten tulee vapaakuntakokeiluun, sitä on valmisteltu varsin perusteellisesti. On istunut komitea, joka on antanut mietintönsä, ja siitä ovat antaneet esim. kunnalliset keskusjärjestöt jo lausuntonsa. Hallitus antoi lakiesityksensä varsin myöhäisessä vaiheessa, kuten täällä on todettu, ja mielestäni vain valiokunnan jäsenten hyvällä tahdolla asia voitiin kohtuudella käsitellä valiokunnassa. Vaikka on esitetty epäilyksiä vapaakuntakokeilua kohtaan, kuitenkin yleisesti se on saanut myönteisen vastaanoton. Näin oli myös valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden mielipide yleensä myönteinen tähän asiaan. Haluttiin tällaista kokeilua.

Kokeilun tavoitteet on mielestäni sanottu lain 1 §:ssä varsin selvästi. Kertaukseksi luen vielä sen. (Ed. Seppänen: Voidaan lukea suoraan itse se!) — ”Kokemusten saamiseksi siitä, miten voidaan vahvistaa kunnallista itsehallintoa, lisätä kuntalaisten osallistumismahdollisuuksia, kehittää kunnallishallintoa paikallisia olosuhteita nykyistä paremmin vastaavaksi, käyttää kuntien voimavaroja nykyistä tehokkaammin sekä parantaa kunnallisia palveluja. . . ”. Tämä on varsin kauniisti sanottu, ja sen takia halusin sen lukea.

Kuitenkin voidaan kysyä, lisätäänkö kuntalaisten osallistumismahdollisuuksia sillä, että esim. muutama lautakunta yhdistetään ja näin luottamushenkilöiden määrä vähenee. Tietysti voidaan sanoa, että luottamushenkilöiden kokemus ja laatu vastaavat määrää. Näin saattaa olla, mutta joka tapauksessa mielestäni tämä johtaa siihen, että luottamushenkilöiden osalta päättävältä jossakin määrin keskittyy harvempien luottamushenkilöiden käsiin kuin tänä päivänä on. Tietysti kunnat ovat hakemassa myös taloudellisia säästöjä keskittämällä ja kehittämällä toimintaa. On syytä vielä erityisesti korostaa sitä, että tämä kokeilu on vapaaehtoista, kunnat itse hakevat siihen osallistumista ja ministeriö sitten valitsee todennäköisesti nuo 30 erilaista kuntaa, jotka tähän kokeiluun otetaan. Ne lähtevät sitten omalta osaltaan järjestämään kokeilua, tai niillä on oltava jo suunnitelma silloin, kun ne hakevat sitä, mutta ne kokeilevat sitä omalta osaltaan, ja näin saadaan kokemuksia.

Myönteistä on mielestäni se, että hallintokokeilua voivat kokeilla myös muut kunnat il-

moittamalla siitä sisäasiainministeriölle. Kuten täällä on todettu, vapaakunnissa voidaan kokeilla myös käyttökustannusten valtionosuusjärjestelmää. (Ed. Seppäsen välihuuto) — Pyydän ed. Seppästä nyt sen verran malttamaan, että käytän tämän puheenvuoroni loppuun. — Tältä osin kokeilu voi alkaa esityksen mukaan vuonna 1990, ja 8 §:n mukaan siitä päätetään erikseen. Tämä asia on mielestäni yksi niitä, jotka oli varsin suuri puute valiokuntakäsittelyssä. Olisi ollut tarpeellista, että valtionosuuskokeilunsäännökset olisivat olleet jo nyt luettavissa, koska ne antavat pohjaa myös tämän lain käsittelylle. Varmasti monien kuntien kannalta olisi tärkeää, että kun ne hakevat vapaakuntakokeiluun osallistumista, niin ne tietäisivät, minkälaisia valtionosuusjärjestelmiä ne voivat kokeilla.

Maamme kunnallishallinto ja toiminnot ovat varsin tiukasti säänneltyjä. On esimerkiksi paljon alistamisvelvollisuutta. Tältä osin näen myönteisenä, että nyt vapaakunnissa voidaan alistamisvelvollisuutta vähentää. Ei tosin päästä siitä eroon, mutta vähentää. Näin saadaan kokemuksia tältä osin.

Vapaakuntakokeilu kestää nelivuotiskauden eli seuraavan valtuustokauden. Se on suhteellisen lyhyt aika. Mutta siinäkin saadaan kokemuksia, kun seuranta järjestetään tehokkaasti. Toisaalta ei ole mahdottomuus, jos näin nähdään tarpeelliseksi, että myös kokeilua voidaan jatkaa.

Vaikka tämä kokeilu jää monilta osin vielä varsin puutteelliseksi, niistä saadaan arvokasta kokeilutietoa kunnallishallinnon kehittämistä varten tulevaisuudessa.

Ed. Hilpelä: Arvoisa puhemies! Vielä liian näihin ansiokkaiisiin puheenvuoroihin, joita täällä on pidetty, erään yksityiskohdan tämän lain yhteydessä, jonka uskon vähentävän pelkoa pyrkiä mukaan vapaakuntakokeiluun. Nimittäin jos kokeilun aikana kunnassa huomataan, että on tullut tehdyksi virheitä, valituksi vääriä toimintoja taikka poistetuksi joitakin sellaisia, jotka olisi pitänyt pitää yllä, voidaan muuttaa kokeilusuunnitelmaa ja niitä toimenpiteitä, jotka kokeiluun otetaan mukaan. Siis tämä on todella hyvin vapaa, hyvin joustava kokeilumuoto.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Ed. Kokko totesi puheenvuorossaan, että kunnat saavat osakeyhtiöiden kanssa tehdä mitä tahansa. Totta kai kunnat joutuvat realitodellisuuden kanssa tekemään tänä päivänä hyvinkin monen-

laisia ratkaisuja, tykkäävät tai eivät. Osakeyhtiö on yksi tapa, jolle ei ole vaihtoehtoja. Kysymys onkin siitä, että Kunnallisliiton komiteoiden ja eräiden muiden valmistelujen pohjalta tulisi vihdoin edetä toimivamman kunnallishallintoon ja sen periaatteeseen sopivamman osakeyhtiömuodon kehittämiseksi.

Ei pidä tuijottaa siihen, miten on ollut kivi-kaudella, vaan tulee myös nähdä, millainen tulevaisuudessa, parempana aikana, ehkä kunnallishallinnon toimivuus on. Kun me kiinnitimme huomiota ristiriitaan, joka nykyisessä yksityisoikeudellisessa osakeyhtiötoiminnassa on sen suhteessa vapaakuntalain tavoitteisiin ja periaatteisiin, oli valitettavaa, että valiokunnassa tätä koskeva mainintakin hävisi äänestyksessä todella 9—5. Sosialidemokraatit olisivat pitäneet tärkeänä, että kysymystä olisi edes sivuttu tiedostaaksemme, että tähän liittyy eräitä käytännön kysymyksiä ja ongelmia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

17) Ehdotukset laiksi peruskoululain 56 a ja 57 §:n sekä laiksi lukiolain 30 a ja 31 §:n muuttamisesta

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitykset n:ot 8 ja 70, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

18) Ehdotus laiksi Eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esi-

tys n:o 60, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 19)—22) asia.

23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32

esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan tänään pidettävään kolmanteen täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.55.

Täysistunto lopetetaan kello 18.23.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

M. V. Mandelin